Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 9-12

1 şi 15 martie 2014

ADUMBRIREA SFINTEI CRUCI, pe drumul nevoinţelor spirituale ale Postului Mare

La mijlocul Postului Păresimilor, Sfânta noastră Biserică a rânduit ca Duminica a treia şi întreaga săptămână care îi urmează să fie puse sub ocrotirea Sfintei Cruci.

În această duminică a Crucii, Mântuitorul Iisus Hristos ne adresează chemarea sfântă: *„Oricine voieşte să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie"* (Mc. 8, 34).

Dar cum putem noi cu adevărat să răspundem acestei chemări, renunţând la noi înşine, să ne luăm crucea şi să-i urmăm lui Hristos?

Chemarea aceasta a lui Hristos are *patru* elemente componente:

Mai întâi, observăm că prin expresia *„oricine voieşte"* Dumnezeu respectă şi binecuvântează *libertatea* noastră de voinţă, de la care vine şi libertatea de conştiinţă, ca într-adevăr să fim doritori de a-L urma pe Hristos, de a ne lua crucea şi de a-L urma pe El. Primul dar de care ne-am împărtăşit, ca fiinţe create de Dumnezeu, *darul vieţii*, a fost urmat de cel al *libertăţii*, omul fiind dintru început persoană *conştientă, liberă* şi *responsabilă* de faptele sale. Omul în rai putea să nu păcătuiască, putea să nu moară. A păcătuit şi a murit.

Al *doilea* element al acestei chemări este *lepădarea de sine. „Să se lepede de sine"*, spune Mântuitorul, ca o primă condiţie pe care voinţa liberă a omului trebuie să o împlinească, pentru a-L urma pe Hristos, adică să renunţe la tot ceea ce ţine de eul său, de propria sa fiinţă, de egoismul său, de interesul său, pentru a deveni o persoană liberă.

Lepădarea de sine nu este o depersonalizare, o dezonoare, o umilire a noastră sau o desconsiderare voită, ci este o regăsire de sine, o *smerenie sfântă*, al cărei Model desăvârşit este tocmai Hristos, Care S-a întrupat şi S-a jertfit pe cruce pentru noi. Sfinţii Părinţi vorbesc despre *smerenia prin excelenţă a lui Dumnezeu*, Care, din iubirea de oameni, S-a deşertat pe Sine, S-a micşorat pe Sine, Cel nemărginit, pentru a lua Fiul Său, din pântecele Fecioarei Maria, firea umană, pentru ca Hristos, Dumnezeu-Omul, să mântuiască neamul omenesc.

Cel de-al *treilea* element al acestei chemări, după asumarea libertăţii şi lepădarea de sine, este *luarea crucii*.

Care este crucea pe care trebuie să o purtăm?

Termenul Cruce se referă mai întâi la jertfa Mântuitorului şi *lemnul crucii* pe care l-a purtat pe umeri Fiul lui Dumnezeu. Părticele din Sfânta Cruce sunt venerate în întreaga lume creştină.

Crucea are şi înţelesul de *semn* de binecuvântare şi apărare de cel potrivnic, pe care îl facem pe trupul nostru, pecetluind cu pecetea Sfintei Treimi, prin cele trei degete unite de la mâna dreaptă: fruntea, pieptul şi umerii, adică mintea, inima şi puterile fizice, pe care le dăruim lui Dumnezeu. Semnul crucii este, în acelaşi timp, o scurtă şi profundă rugăciune, dar şi o scurtă mărturisire de credinţă, atât prin doxologia care-l însoţeşte: *„În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh"*, cât şi prin semnul în sine. Ne însemnăm fruntea, spunând: *„În numele Tatălui"* şi coborâm mâna spre piept, mărturisind că Dumnezeu Tatăl L-a trimis pe Fiul Său în lume, din iubire. Însemnăm apoi inima, sălaşul iubirii, spunând: *„şi al Fiului"*, mărturisind jertfa iubitoare săvârşită de Hristos, pentru noi. Ridicăm mâna la umărul drept şi apoi la cel stâng şi spunem: *„şi al Sfântului Duh"* şi, lăsând mâna în jos, spunem: *„Amin"*, adică „aşa să fie", mărturisind că Fiul S-a înălţat la ceruri, a şezut de dreapta Tatălui şi a biruit pe vrăjmaş.

Prin *purtarea crucii*, asemenea lui Hristos pe Golgota, la care suntem chemaţi, ca a doua condiţie, după lepădarea de sine, de a-I urma Mântuitorului, înţelegem asumarea şi suportarea cu bucurie şi fără cârtire a tuturor încercărilor vieţii, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate.

Crucea fiecăruia dintre noi este pe măsura puterilor noastre de a o purta. În acest sens, ne va ajuta mult un exemplu concludent din Pateric:

Un părinte se ruga stăruitor lui Dumnezeu ca să-i uşureze crucea, căci i se părea prea grea. Îngerul Domnului în vis l-a trimis la o biserică, înconjurată de cimitir, pentru a-şi vedea crucea sa. Sculându-se, s-a dus la locul indicat, unde îl aştepta preotul bisericii, care i-a zis: Iată, ai cerut de la Dumnezeu să îţi schimbe crucea. Alege dintre crucile acestea pe aceea pe care crezi tu că ai putea să o porţi pe umeri, fără să cârteşti şi aceea va fi crucea ta. Şi a ales el, desigur, o cruce uşoară, de lemn. Şi i-a zis preotul: Citeşte ce scrie pe crucea aleasă. Şi a văzut că pe cruce se afla scris numele lui. Şi s-a înţelepţit atunci, dându-şi seama că lângă el erau alţii care aveau de purtat cruci mult mai grele decât a lui şi aceştia nu cârteau împotriva lui Dumnezeu.

Purtarea crucii nu este o simplă resemnare sau o abandonare a noastră în lipsuri şi privaţiuni, ci este o *angajare* directă, cu ajutorul lui Dumnezeu, în lupta pentru depăşirea suferinţelor şi a necazurilor, care sunt cauzate de păcatele noastre. De aceea, Biserica ne oferă, când suntem bolnavi, rugăciuni de mijlocire. Ne oferă Taina Sfântului Maslu, ne oferă posibilitatea de a ne curăţi sufletele prin baia lacrimilor, în Sfânta Spovedanie, şi de a ne împărtăşi cu

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Gânduri referitoare la un creştinism mărturisitor astăzi

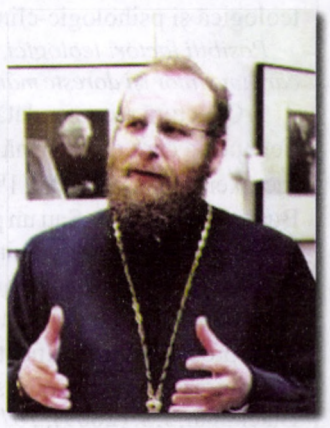

(Referire la situaţia creştinilor ortodocşi în Diaspora)

A fi creştin astăzi. Iată o chestiune care ne preocupă pe fiecare dintre noi tot atât de intens pe cât ne interesează destinul nostru veşnic. Comemorarea, anul trecut, a 1700 de ani de libertate religioasă şi de manifestare neîngrădită sau chiar favorizată a creştinismului, iniţiată de Sfântul Constantin cel Mare prin Edictul de la Mediolan, precum şi pomenirea, anul acesta, a 300 de ani de la martiriul voievodului Constantin Brâncoveanu împreună cu fiii şi ginerele său la ordinul „înaltei" Porţi otomane şi în faţa privirii (nu ştim dacă sau cât de) nepăsătoare, dar oricum acedică şi neputincioasă a ambasadorilor „marilor" Puteri creştine ale Europei de atunci, fac ca problematica pe care o avem în atenţie să dobândească un plus de actualitate.

În condiţiile create de actuala libertate de mişcare şi de muncă atât la nivel european, cât şi global, precum şi de plecarea din Ţară a multor confraţi ai noştri, ne vedem tot mai mult confruntaţi şi cu problematica trăirii credinţei noastre creştine ortodoxe în spaţii eterodoxe. În general, cei care pleacă fac aceasta în căutarea unor condiţii materiale de viaţă mai bune. Întâlnirea cu spaţiul occidental provoacă mai întâi un sentiment de admiraţie. Admiraţie faţă de aşezarea acestei societăţi, faţă de gradul înalt de civilizaţie şi democraţie la care s-a ajuns, faţă de – cum altfel – nivelul

(continuare în p. 5)

Episcop-vicar
† SOFIAN BRAŞOVEANUL

Din cuprins:

Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu
Zaharia Boiu – „fala amvonului românesc" – 180 de ani de la naştere | pagina **4**

Pr. Lect. Dr. Daniel Buda
Creştinii din Orientul Mijlociu: istorie, situaţia actuală, perspective de viitor (II) | paginile **5** şi **7**

Pr. Dr. Adrian Roman
Simbol şi realitate duhovnicească în Sfânta Împărtăşanie – o interpretare a lui Origen | pagina **6**

Editorial

Un crochiu comportamental şi psihologic din perspectiva teologiei şi a psihologiei clinice

Dincolo de mediatizarea excesivă a cazului elevei Iulia Ionescu, orice analiză pluridisciplinară a cazului se impune. Informaţiile provenite din mass-media sunt valoroase, însă dincoace de acestea vom încerca să interpretăm acest gest de „fugă" din două perspective: teologică şi psihologic-clinică.

Posibili factori teologici, psihologici sau micşti pentru care un minor îşi doreşte mânăstirea de la o vârstă timpurie

1. O lectură recomandată sau o carte „cu miza călugăriei" peste care o persoană poate da, la un moment dat. (de exemplu, Lecca, P. (1997), *De la moarte la viaţă*, Bucureşti: Paideia). Sau un posibil fragment dintr-o carte. Sau un posibil cuvânt căruia (mai apoi), la nivel inconştient, îi este prelucrată semnificaţia, iar la nivel conştient, el este „rumegat în gol" (în limbajul psihologiei clinice, acest proces este identificat ca mecanism de apărare sub denumirea de „ruminaţie" sau „ruminare mentală", vezi Blackman, J.S. (2009), *101 mecanisme de apărare*, Iaşi: Polirom, p. 104.

2. Fuga la mânăstire încă de la vârsta de 15 ani (cu o ruminare a gândului de la vârsta de 13 ani) poate fi expresia unei dorinţe de identitate spirituală, a unei dorinţe exprimate inconştient prin comportamentul de a se supune, prin dragoste, unei autorităţi. Adolescenţii se simt confortabil psihic, psihosomatic, fiziologic atunci când ei sunt recunoscuţi pe planul familiei ca **centru** al existenţei părinţilor, nu ca perifericul acestora.

3. Fuga la mânăstire poate reprezenta expresia comportamentală a dorinţei Iuliei de a fi acceptată necondiţionat, adică de a i se spune, de a i se arăta şi de a simţi „pe propria piele" că întreaga ei fiinţă şi personalitate este acceptată fără reproşuri, fără critică şi fără imputări din partea părinţilor şi/sau a celor apropiaţi. A fi acceptat necondiţionat de părinţii tăi înseamnă a ţi se recunoaşte meritele de **persoană umană.**

4. A fugi la mânăstire încă de la vârsta de 15 ani se poate traduce în termenii unei tulburări sau boli psihice, într-un stadiu latent. Cazul Irinei Cornici („cazul Tanacu"), de exemplu, identifică o complexitate „de dedesubt" a personalităţii sale care se manifestă odată cu apariţia acelor factori situaţionali cu rol declanşator ai bolii (mai multe despre acest subiect, în Leş, A. (în lucru), *Psihologie, psihopatologie şi religie*). Poate fi fuga la mânăstire un puseu al impulsiilor biologice decelate comportamental în dorinţa omului de a excela sub „umbrela lui Dumnezeu" –mânăstirea? Da şi nu! Pe de-o parte, psihologii clinicieni şi educaţionali sunt direct implicaţi în evaluarea psihologică a copiilor atât la şcoală, cât şi în spaţiul privat. Anumite teste de screening psihiatric pot depista o predispoziţie sau o vulnerabilitate a copilului/adultului pentru suicid, somatizare sau... depresie! În acest mod, clinicianul este cel care poate trage semnalul de alarmă că adolescentul a intrat într-o stare de „luptă sau fugi". Pe de altă parte, fuga la mânăstire poate fi mecanismul de apărare al Eului. Mai exact, din „teama ca intensitatea pulsiunii să nu devină excesivă" (Ionescu, Ş., Jacquet, M.-M., Lhote, C. (2007), *Mecanismele de apărare*, Iaşi: Polirom, p. 25), actul comportamental tocmai s-a produs pentru că pulsiunea nu a putut fi stăvilită de alte forţe, precum autoritatea şi educaţia părinţilor. *Acest motiv se întâlneşte la copii şi apare ulterior în anumite perioade de transformare fiziologică, precum pubertatea sau menopauza (manifestări normale), şi la începutul unui puseu psihotic (manifestări patologice).*

5. Oricât ar suna de complex şi naiv sau pueril în acelaşi timp, fuga la mânăstire a unui copil la vârsta de 15 ani poate fi tradusă prin ieşirea din anonimatul casei. Poate fi soluţia favorabilă unei imagini de sine nu departe de pierderea speranţei în ceva mai bun!

6. A fugi de acasă, cu dorinţa în suflet de călugărire, poate reprezenta dorinţa acută şi intransigentă de ataşament paternal. Ştim că din punct de vedere al ataşamentului, fetele, de la o anumită vârstă, îşi doresc o puternică identificare cu tatăl pentru a-şi asigura psihologic climatul protecţiei, al securităţii. Absenţa tatălui, sub o formă sau alta, din relaţia afectivă „Iulia–tată" poate a tradus dorinţa de substituţie cu preotul. Sub o altă formă, dorinţa de ataşament a Iuliei poate fi atitudinea „recalcitrantă" faţă de relaţia afectivă cu tatăl său şi caldă-împăciuitoare cu propriul Ego, înlăturând posibila anxietate pe cale să se exprime tot mai acut. *Prezenţa unui sistem de control al ataşamentului şi conexiunea cu modelele de lucru ale sinelui şi ale figurii (sau figurilor) de ataşament – care se construiesc în minte în timpul copilăriei – sunt considerate a fi caracteristicile centrale ale funcţionării personalităţii pe parcursul întregii vieţi a individului* (în Bowlby, J. (2011), *O bază de siguranţă*, Bucureşti: Trei, p. 199).

7. Fuga la mânăstire poate fi echivalentă posibilei chemări pe care Dumnezeu o poate face omului. În termeni creştini, vorbim de un act al Providenţei care – acolo unde există dicernământul proprioceptiv al chemării intrinseci, de har – excelează într-un suflet curat (sau murdar). Cazul părintelui Ilie Cleopa care pleacă spre mânăstire la vârsta de 17 ani este doar unul dintre exemple.

8. Discuţiile intense dintre mama şi bunica Iuliei, toate trei având acelaşi părinte duhovnic. În creştinismul răsăritean există o diferenţă subtilă şi certă între „părinte duhovnic" şi „părinte duhovnicesc". Confuzia probabilă la nivelul simţului comun („theory of mind"), dar şi sentimentul de siguranţă că la părintele duhovnic se poate vorbi „pe-ndelete" (ca la un părinte duhovnicesc), îi fac pe mulţi „să alerge" într-o direcţie vitală pentru duhovnicia lor în derivă. Diagnosticul „diferenţial" dintre părintele duhovnic şi cel duhovnicesc este, de departe, mai mult de-o vocală şi două consoane. *Spiritualitatea ortodoxă ne spune că trebuie să ne descoperim gândurile părinţilor duhovniceşti. Aici trebuie făcută în mod imperios o remarcă: „părinte duhovnic" se referă astăzi, în mod special, la preoţii de parohie care săvârşesc Taina Spovedaniei, deci mărturisirea păcatelor. „Părintele duhovnicesc", cum este şi în contextul nostru, este părintele care întruneşte anumite calităţi «văzute de mulţi», părintele care are un anumit duh, al discernământului, al deosebirii. Şi acest duh ne trimite în mod precis la deosebirea gândurilor. Aşadar, este o diferenţă ce trebuia precizată: una este mărturisirea păcatelor prin Taina Sfintei Spovedanii şi altceva este* ***exagoreusis****, adică mărturisirea gândurilor către părintele duhovnicesc* (în Leş, A. (în curs), *Gândurile rele. De la patrologie la psihologie criminologică*).

Oricare dintre aceşti factori (şi alţii neregăsiţi aici) au putut contribui la „trecerea la act" a minorei Iulia Ionescu.

Alin LEŞ, psiholog

Adumbrirea Sfintei Cruci, pe drumul nevoinţelor spirituale ale Postului Mare

(urmare din p. 1)

Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, spre sănătatea sufletului şi a trupului.

Partea finală a chemării evanghelice – al *patrulea* element al ei – este de a-I *urma lui Hristos*. Dacă îndeplinim condiţiile lepădării de sine şi purtării crucii, putem cu uşurinţă să devenim următori ai Lui, trăind cu adevărat viaţa în Hristos, după afirmaţia Sfântului Apostol Pavel: *„M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu eu trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine"* (Gal. 2, 20).

Cum Îi urmăm noi lui Hristos? Îi urmăm Lui prin împlinirea poruncilor dumnezeieşti, dintre care iubirea de Dumnezeu şi iubirea aproapelui sunt cele mai importante. Îi urmăm Lui prin credinţă statornică şi viaţă curată, prin conlucrarea cu harul mântuitor şi prin primirea Sfintelor Taine, prin care dobândim viaţa veşnică. Toate sunt încununate de faptele milei trupeşti.

Rânduiala liturgică a Bisericii ne oferă o modalitate practică de a *„călători împreună cu Hristos"*, prin duminicile şi praznicele anului bisericesc, care sunt popasuri duhovniceşti, dar şi trepte ale înaintării noastre pe calea desăvârşirii. În călătoria noastră cu Hristos, prin Postul Mare, Sfânta Cruce are o semnificaţie deosebită în această duminică şi în întreaga săptămână, fiind scoasă solemn la închinare şi străjuind toate slujbele acestei perioade.

Sfânta Cruce, semn al biruinţei şi al puterii, este comparată acum cu un *copac* cu ramuri multe, sub care noi ne „ocrotim" de arşiţa nevoinţelor, la mijlocul postului, pentru a ne întări forţele spre continuarea călătoriei noastre cu Hristos spre Sfintele Sale Pătimiri şi spre măreaţa Sa Înviere din morţi.

Evanghelia de astăzi se încheie cu cuvintele: *„De cel ce se va ruşina de Mine şi de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat şi păcătos, şi Fiul Omului Se va ruşina de el, când va veni întru slava Tatălui său cu sfinţii îngeri"* (Mc. 8, 38).

Închinătorii Crucii sunt şi mărturisitorii neînfricaţi ai Preasfintei Treimi şi apărătorii statornici ai credinţei celei adevărate.

Deci, ce mărturisim noi prin semnul crucii? Mărturisim pe scurt întreaga istorie a mântuirii, că Dumnezeu Tatăl, din iubire, L-a trimis pe Fiul Său în lume. Acesta ne-a mântuit, S-a înălţat la ceruri, şade de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl şi a biruit pe vrăjmaşi. Închinarea cu Sfânta Cruce este pentru noi şi o recunoaştere a demnităţii de care ne-a învrednicit Dumnezeu, prin Taina Sfântului Botez, de a fi *„fii ai lui Dumnezeu după har"*. Pe cel care se va ruşina de Sfânta Cruce, de acela Se va ruşina, în faţa Tatălui, Cel Care S-a răstignit pe cruce.

Toţi cei care Îl tăgăduiesc pe Hristos, precum şi cei care au părăsit Biserica cea adevărată sunt duşmanii crucii, se sperie de cruce şi doresc să dezarmeze şi pe alţii. Crucea lui Hristos, cu care ne închinăm, a fost şi va rămâne cea mai simplă şi mai puternică armă pe care o avem la îndemână pentru întărirea şi apărarea noastră.

Când suntem în necaz şi suferinţe, în încercări şi îndoieli sau suntem ispitiţi de alţii care vor să ne ducă pe alt drum, fără crucea lui Hristos, fără Maica Domnului, fără Sfinţii Lui, să cerem ajutorul lui Dumnezeu, prin însemnarea cu Sfânta Cruce, şi vom deveni biruitori, spre a noastră mântuire.

Să îndrăznim cu încredere în mila lui Dumnezeu spre Masa Împărăţiei, gustând din hrana cerească, dată nouă ca arvună, împărtăşindu-ne cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Hristos, pentru încununarea nevoinţelor spirituale ale sfântului post.

LITURGHIE • PASTORAŢIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Sâmbătă, 1 februarie. Î.P.S. Sa a vizitat şantierul de lucru de la Complexul Monahal Păltiniş.

Duminică, 2 februarie – *Praznicul Întâmpinării Domnului.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Luni, 3 februarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 4 februarie. A examinat, la Teologie Liturgică, masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 5 februarie. A examinat, la Teologie Liturgică, masteranzii anului I de la Facultatea de Teologie din Sibiu. În aceeaşi zi, a prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 6 februarie. A vizitat atelierul de icoane pe sticlă de la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Vineri, 7 februarie. A participat la Sfânta Liturghie, la Capela Facultăţii de Teologie din Sibiu. A examinat, la Teologie Liturgică, studenţii anului IV de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Sâmbătă, 8 februarie. Î.P.S. Sa a participat, la Catedrala Mitropolitană, la slujba Vecerniei, la care au fost prezenţi sute de credincioşi, membri ai Oastei Domnului, cu ocazia împlinirii a 76 de ani de la trecerea la cele veşnice a părintelui Iosif Trifa, întemeietorul mişcării. Cu această ocazie, a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 9 februarie. A săvârşit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul" din localitatea Miercurea Sibiului, Protopopiatul Sălişte. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de înfrumuseţare a lucrărilor efectuate la locaşul de cult. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Ioan Brădilă, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire. În aceeaşi zi, a vizitat şantierul de pictură al Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" a Parohiei Miercurea Sibiului II.

Luni, 10 februarie. A participat la inaugurarea noii şcoli din localitatea Apoldu de Sus, judeţul Sibiu. A oficiat slujba de sfinţire a clădirii noi, la eveniment participând şi prefectul judeţului Sibiu, Ovidiu Sitterli, preşedintele Consiliului Judeţean, Ioan Cindrea, inspectorul şcolar judeţean, prof. Ştefan Firu, primarul oraşului Miercurea Sibiului, Ioan Troancă, parlamentari, cadre didactice şi elevii ce vor învăţa în noua clădire a şcolii din Apoldu de Sus. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Marţi, 11 februarie. A prezidat comisia de susţinere şi evaluare a tezei de doctorat „Devenirea verbului întru Logos la Sfinţii Părinţi. Prototip al continuei deveniri", elaborată de avocatul şi teologul Daniel Dumitru Ionaşcu, sub îndrumarea magistrului arhid. prof. univ. dr. Constantin Voicu.

Miercuri, 12 februarie. A participat, la Patriarhia Română, la şedinţa anuală de lucru a Adunării Naţionale Bisericeşti.

Joi, 13 februarie. A participat la lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În aceeaşi zi, s-a întâlnit la sediul Ministerului Afacerilor Externe cu domnul ministru Titus Corlăţean.

Vineri, 14 februarie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 16 februarie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfântul Ilie Tesviteanul" din localitatea Mândra, Protopopiatul Sălişte. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de înfrumuseţare efectuate la biserica parohială. La sfârşit, l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. pr. paroh Nicolae Cazacu, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 17 februarie. A avut program de audienţe. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 18 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna".

Miercuri, 19 februarie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Capela Facultăţii de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 20 februarie. A vizitat şantierul de lucrări de la Schitul Bazna.

Vineri, 21 februarie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 23 februarie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Buna Vestire" din Braşov. A oficiat apoi slujba Botezului pentru prunca Maria Zuba, fiica P.C. pr. paroh Dacian Zuba.

Luni, 24 februarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 25 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

La ultima şedinţă a Sfântului Sinod, **Preafericitul Părinte Patriarh Daniel** ne-a dăruit ultimul volum publicat sub semnătura Preafericirii Sale, ***Ştiinţa mântuirii. Vocaţia mistică şi misionară a teologiei.*** Lucrarea a apărut sub egida Editurii Basilica a Patriarhiei Române în contextul anului omagial euharistic.

Volumul cuprinde studii, articole, conferinţe, alocuţiuni, prelegeri şi mesaje elaborate de-a lungul anilor, de când a fost chemat să păstorească Biserica Ortodoxă Română în calitate de patriarh. După cum ne-a obişnuit deja, Preafericirea Sa vorbeşte şi în acest volum despre frumuseţea ortodoxiei, despre bucuria pe care o emană Ortodoxia pentru cei care trăiesc într-un mod autentic. După cum arată şi autorul, este evidenţiată „frumuseţea acestei teologii care este deodată profundă şi accesibilă, fidelă şi înnoitoare, deschisă şi mărturisitoare, mistică şi misionară ca explicitare a comuniunii Bisericii şi umanităţii cu Preasfânta Treime, ca ştiinţă a mântuirii şi vieţii veşnice în Hristos, prin Duhul Sfânt".

Lucrarea este structurată în şapte părţi, prima dintre ele cuprinzând o abordare trinitară a teologiei ortodoxe, pentru ca partea a doua să fie dedicată bucuriei Învierii, Ortodoxia fiind *Biserica învierii şi a bucuriei.* În partea a doua autorul ne prezintă argumentele bine întemeiate teologic cu privire la importanţa rugăciunii unite cu filantropia. Liturghia este în acelaşi timp lucrare de mulţumire a poporului pentru Dumnezeu, precum şi lucrare sfinţitoare a lui Dumnezeu pentru popor. Dragostea nemărginită a Sfintei Treimi, care a mers până la jertfă, atenţia Ei plină de milă şi compasiune faţă de noi, este darul cel mare al existenţei noastre, este darul care ne angajează, care ne mişcă pentru a ni-l face propriu şi a-l împărtăşi şi altora. Toată viaţa omului nu este decât un schimb de daruri între noi şi Dumnezeu. În partea a treia este tratată tema *Teologiei, ca liturghie a gândirii,* fiind urmărită această temă din perspectiva abordării academice a teologiei, precum şi a rolului Liturghiei în formarea teologică ortodoxă. Formarea teologică a viitorilor slujitori ai Bisericii este abordată într-un material referitor la *Sarcinile teologiei ortodoxe de azi.* Cu foarte multă obiectivitate, Preafericirea Sa ne îndeamnă spre o eliberare de o atitudine defensivă, în primul rând, şi să privim critic către noi înşine, în aşa fel încât să realizăm fiecare ce avem de făcut, să vedem dacă şi în ce măsură teologia elaborată şi predată în şcolile teologice este în legătură cu viaţa Bisericii de azi şi contribuie la o mai bună înţelegere a acesteia, dar mai ales „la rezolvarea problemelor şi la edificarea Trupului lui Hristos în lumea contemporană" (p. 163). Tot în această direcţie este nevoie de o adeziune reînnoită la Tradiţia apostolică (p. 166), o gândire consubstanţială Cuvântului lui Dumnezeu (p. 167), un dialog constructiv cu exegeza critică, precum şi împărtăşirea experienţei lui Hristos astăzi (p. 168). Poate una dintre cele mai palpabile şi necesare acţiuni ale teologiei de azi este de a răspunde la problemele reale ale omului de astăzi, trebuind să devină mai pastorală, prin luarea în considerare a contextului istoric şi cultural.

Nu se putea ca în această parte dedicată teologiei academice să nu fie prezentată şi analizată figura Părintelui Dumitru Stăniloae, figură prezentată atât de frumos de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, ucenicul Părintelui Stăniloae.

În directă legătură cu această a patra parte urmează un capitol în care este prezentată vocaţia misionară a teologiei ortodoxe, care iată că în ultima vreme a îmbrăcat şi alte forme, referindu-mă aici la *Cuvântul lui Dumnezeu transmis prin mass-media,* dar şi prin revenirea la normalitate prin reintroducerea orei de religie în şcolile noastre publice, caracterizat de către autor ca *act de dreptate şi necesitate permanentă.* Partea a şasea a lucrării vine cu o abordare ceva mai nouă şi pentru lipsa căreia Biserica a fost acuzată, anume dialogul dintre ştiinţă şi credinţă, autorul subliniind necesitatea unui asemenea dialog, care este şi posibil, şi necesar, având în vedere faptul că în dialogul dintre teologie, filozofie şi ştiinţă este o cale necesară pentru a înţelege viaţa. Odată abordată această perspectivă a deschiderii Bisericii către dialogul cu ştiinţa, iată că partea a şaptea a lucrării vine să sublinieze rolul cultului ca sâmbure al culturii. Această ultimă parte cuprinde două materiale, unul referitor la binecuvântarea Bisericii către artele luminate de credinţă şi unul prin care se trage un semnal de alarmă, referitor la satul românesc între tradiţie, supravieţuire şi speranţă. Acest ultim material se referă la spaţiul rural românesc în general, dar cu precădere la situaţia satelor transilvane, fiind rostit la Cluj-Napoca, este subliniată starea precară şi incertă a satului românesc ameninţat odată cu colectivizarea, şi, iată, acum în vremurile de pe urmă, cu emigrarea populaţiei.

Mitropolitul LAURENŢIU

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

ZAHARIA BOIU – „fala amvonului românesc"

– 180 de ani de la naştere –

În urmă cu cinci ani Sf. Sinod a hotărât trecerea în rândul sfinţilor a celui care a fost mitropolitul Ardealului Andrei Şaguna. Cu acest prilej a fost pusă în lumină personalitatea sa de excepţie, cu realizările sale de ordin bisericesc, naţional-politic, cultural, social şi economic. Între altele, s-a arătat că el a fost şi un adevărat creator de „şcoală teologică" ortodoxă la Sibiu, prin numeroşii tineri formaţi în centre universitare din Europa, cu burse oferite de el: Ioan Popescu, Zaharia Boiu, Nicolae Cristea, Ilarion Puşcariu, Daniil Popovici-Barcianu, Dimitrie Comşa şi alţii. Pentru că acum se împlinesc 180 de ani de la naşterea lui Zaharia Boiu, am considerat că este bine să ne aducem aminte de el, mai ales pentru faptul că a fost, timp de trei ani, şi redactor al ziarului „Telegraful Român".

Zaharia Boiu s-a născut la 4 martie 1834, în familia preotului Zaharia Boiu sn, în Sighişoara, mai târziu protopop al „tractului" Sighişoara. Era descendentul unei vechi familii de preoţi, el însuşi va avea un fiu, apoi un nepot care vor fi preoţi în Sibiu, deci este vorba de o adevărată „dinastie" de preoţi ardeleni.

A învăţat carte în şcoala primară confesională din Sighişoara, apoi la Gimnaziul Evanghelic-Luteran de acolo, fiind primul român care a susţinut examenul „de maturitate" la acel gimnaziu, în 1854. În anul şcolar 1854/55 a fost învăţător la şcoala confesională din Săcele, lângă Braşov, iar între anii 1855-1857 a urmat cursurile Institutului Teologic din Sibiu, pe atunci numai cu doi ani de studii; a fost coleg cu viitorul pedagog şi profesor Ioan Popescu. Apreciaţi de Andrei Şaguna, în 1857 i-a numit pe amândoi profesori suplinitori în „secţiunea pedagogică" a Institutului sibian. În 1859, tot Şaguna le-a oferit câte o bursă pentru a studia la Universitatea din Leipzig. În 1861 s-au reîntors de la studii şi au fost numiţi amândoi profesori titulari în ambele „secţiuni" ale Institutului. Zaharia Boiu a predat Omiletica şi Exegeza Sfintei Scripturi în „secţiunea" teologică, iar în cea pedagogică alte discipline. A activat în învăţământ până în 1870, când a fost numit „asesor consistorial" (consilier) la Arhiepiscopia Sibiului, unde a funcţionat până în 1902, când s-a pensionat. După ce a intrat în vigoare „Statutul Organic" şagunian, a fost ales membru în Sinodul Arhidiecezan (Adunarea Eparhială) şi în Congresul Naţional Bisericesc al Mitropoliei. De la 1 ianuarie 1863 până la 14/26 octombrie 1865 a fost redactor al ziarului „Telegraful Român", remarcându-se prin articolele publicate. Din 1863 până la sfârşitul anului 1884 a fost preot-paroh al bisericii cu hramul „Schimbarea la Faţă" (numită şi „grecească"), care devenise catedrală mitropolitană (situată pe locul actualei catedrale). Între anii 1865-1875 a fost şi „catehet" al elevilor ortodocşi români de la Liceul de Stat din Sibiu (actualul Colegiu „Gheorghe Lazăr").

Deşi a activat puţini ani ca profesor, totuşi Zaharia Boiu s-a impus şi ca un remarcabil autor de manuale pentru şcolile „poporale" româneşti, alături de colegul său Ioan Popescu. Îndată după ce s-a întors de la studii, Andrei Şaguna i-a încredinţat redactarea unui *Abecedar*, care a şi apărut în Tipografia Diecezană în anul 1861. În anii următori au apărut noi ediţii, încât în 1886 Abecedarul ajunsese la 14 ediţii (!).

În 1865 a apărut în Tipografia devenită acum „arhidiecezană": o *Carte de citire* pentru şcolile poporale româneşti; partea a doua a apărut abia în 1869. În anii următori au apărut alte ediţii, revizuite, încât partea întâi a ajuns la nouă ediţii, iar partea a doua la trei ediţii.

Au urmat apoi: *Elemente de geografie* (1869, ed. a III-a, în 1872), *Elemente de istorie naturală şi fisică* (1869, ed. a III-a în 1872) şi *Elemente de istorie patriotică şi universală* (1869, ed. a III-a în 1872); mult mai târziu a tipărit un *Catehism mic*, tot pentru şcolile poporale (1897).

Zaharia Boiu a fost însă şi un remarcabil predicator, a fost „fala amvonului românesc", cum l-a caracterizat Dimitrie A. Sturdza, secretarul general al Academiei Române. Primul volum de predici se intitula *Cuvântări funebre şi memoriale*, cu un adaos de texte biblice pentru cuvântări funebre (1889, 240 p.). Au urmat alte trei volume sub titlul *Seminţe în agrul (ogorul) lui Christos*, care aveau următoarea împărţire: I. *Cuvântări la toate duminicile* (Sibiu, 1898, X + 324 p., cu 56 de predici); II. *Cuvântări la praznicele şi sărbătorile de peste an* (1899, 325 p., cu 38 de predici) şi III. *Cuvântări bisericeşti la înmormântări, parastase şi alte festivităţi funebrale*, cu un adaos de texte... (1899, 352 p., care era o reeditare a volumului din 1889, dar cu 20 de cuvântări în plus). Această operă omiletică impresionantă a fost distinsă de Academia Română cu premiul „Adamachi" în anul 1900. Cuvântările lui Z. Boiu erau originale, multe inspirate din viaţa de toate zilele, împreunate cu texte biblice, scrise cu un remarcabil talent literar. Generaţii întregi de preoţi ardeleni le-au folosit în lucrarea lor omiletică.

Zaharia Boiu a fost un apreciat poet; cele mai multe dintre poeziile sale au apărut în „Telegraful Român", dar şi în revista „Transilvania" şi în ziarul „Tribuna" de la Sibiu. Primul volum a apărut la Sibiu, sub titlul *Sunete şi răsunete. Cercări poetice*, cu poezii inspirate după Dimitrie Bolintineanu şi Vasile Alecsandri. Un număr impresionant de poezii a dedicat Războiului de Independenţă din 1877 (inspirate după Vasile Alecsandri), publicate iniţial în „Telegraful Român", iar în volum mult mai târziu, în 1904, sub titlul *Frunze de laur*.

A făcut numeroase traduceri din marii scriitori germani: fraţii Grimm, Lessing, Herder, iar din limba latină a tradus *Confesiunile* Fericitului Augustin. Tot Zaharia Boiu, împreună cu Ioan Popescu, a tradus în limba germană volumul II din *Istoria bisericească universală* a lui Andrei Şaguna, care se ocupa cu istoria Bisericii Româneşti. Şi tot Zaharia Boiu a tradus în limba germană cunoscutul *Memorandum* al românilor ardeleni din 1892.

Mai trebuie să notăm că Zaharia Boiu a fost unul dintre cei mai activi membri ai Astrei (Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român). A deţinut chiar şi calitatea de membru în Comitetul central, apoi cea de secretar prim al Astrei şi redactor al revistei „Transilvania", organ de publicitate al Astrei (1892-1895), în paginile căreia a publicat articole, biografii, poezii ş.a. A rostit mai multe conferinţe în cadrul Adunărilor generale ale Astrei.

Pentru toată această bogată activitate culturală, Academia Română l-a ales pe preotul Zaharia Boiu ca membru corespondent, în şedinţa sa din 13/25 septembrie 1877; tot atunci a fost ales ca membru corespondent colegul său Ioan Popescu, iar ca membru onorariu arhimandritul vicar Nicolae Popea, toţi trei „ucenici" ai Sfântului Ierarh Andrei Şaguna.

Zaharia Boiu a trecut la cele veşnice în ziua de 6 noiembrie st.n. 1903, fiind aşezat spre veşnică odihnă în cimitirul „bisericii din groapă". Predica funebră a fost rostită de asesorul Nicolae Ivan, viitorul episcop al Clujului, care i-a pus în lumină strădaniile depuse în slujba Bisericii şi a neamului.

Să ne aducem aminte şi noi de acest ilustru autor de manuale şcolare, poet, gazetar, orator bisericesc şi slujitor la altarul Domnului, care a fost Zaharia Boiu.

ECUMENICA

În Malaysia nu s-a luat încă o decizie finală cu privire la posibilitatea creştinilor şi a altor comunităţi religioase decât cea musulmană **de a folosi cuvântul „Allah" pentru „Dumnezeu".** Curtea Supremă din Malaysia a decis în octombrie, anul trecut, că doar comunitatea musulmană are dreptul de a folosi „Allah" pentru a exprima divinitatea. Biserica Catolică din Malaysia a depus un protest la care Curtea Supremă care urma să dea un verdict în 4 martie a.c. Amânarea luării unei decizii i-a determiant pe câteva sute de musulmani să protesteze în faţa Curţii Supreme Malaysiene. Disputa în jurul acestei chestiuni delicate a divizat Malaysia şi a scandalizat comunitatea internaţională. Mai multe organizaţii ecumenice şi Biserici şi-au exprimat sprijinul faţă de creştinii şi Bisericile malaysiene prin trimiterea de scrisori către Conferinţa Catolică a Episcopilor din Malaysia, Singapore şi Brunei şi către Consiliul Naţional al Bisericilor din Malaysia care reuneşte celelalte biserici din această ţară. Malaysia are o populaţie de aproximativ 28,4 milioane locuitori formată din 61,3% musulmani, 19.8 % budişti, 9,2% creştini, 6,3% hinduşi, restul aparţinând altor religii. În Malaysia libertatea religioasă este garantată de constituţie. Islamul este religie de stat, iar musulmanii sunt obligaţi să urmaze sharia, o formă extremă a islamului.

Situaţia politică din Uncraina îngrijorează întreaga lume. Actuala situaţie politică din Ucraina nu a trecut neobservată şi necomentată nici de liderii religioşi şi ecumenici din lume. Patriarhul Bisericii Ortodoxe Ruse Chiril, sub jurisdicţia căruia se află Biserica Ortodoxă Ucrainiană recunoscută canonic, a apelat în repetate rânduri la pace, rugându-se pentru stabilitate în regiune. Papa Francis a făcut în repetate rânduri apel la pace în Ucraina şi s-a rugat pentru această ţară. La 3 martie 2014, Secretarul General al Consiliului Mondial al Bisericilor (CMB), Rev. Dr. Olav Fykse Tveit a spus următoarele despre situaţia din Ucraina: „Situaţia creată pune într-un grav pericol numeroase vieţi inocente. Asemeni unui vânt rece venind dinspre războiul rece, situaţia riscă o continuă desconsiderare a capacităţii comunităţii internaţionale de a acţiona acum sau în viitor în cazul multor probleme care vor necesita un răspuns colectiv şi principial... În afara preocupării pentru viaţa şi securitatea tuturor oamenilor care sunt sau ar putea fi afectaţi pe viitor de eşecurile continue de a rezolva paşnic această situaţie, doresc să adresez un apel tuturor părţilor implicate să se abţină de la violenţă, să se angajeze în dialog şi diplomaţie şi să evite escaladarea conflictului prin declaraţii şi acţiuni pripite. Consecinţele eşecului rezolvării paşnice a conflictului vor fi în mod inevitabil o mai mare suferinţă umană în Ucraina şi o mai mare ruptură în structura socială şi politică a regiunii şi a comunităţii internaţionale".

Grupul de maici luate ostatice în Siria au fost eliberate în noaptea de 9 spre 10 martie, ca parte a unui schimb de prizonieri, arată un raport media din Siria. Eliberarea maicilor a fost confirmată de mai multe televiziuni internaţionale, precum şi de Patriarhia Ortodoxă a Antiohiei. Schimbul a avut loc la graniţa libanezo-siriană, cele treisprezece maici fiind predate autorităţilor libaneze, după care au fost imediat transferate în Siria. Călugăriţele fuseseră răpite din mănăstirea ortodoxă Sfânta Tecla din Maalula în decembrie anul trecut, după care s-au ştiut puţine lucruri despre situaţia lor. Potrivit primelor ştiri, nu s-au plătit bani pentru eliberarea maicilor, ci au fost eliberate în schimb 150 de femei siriene care aparţineau rebelilor sirieni şi se aflau sub arestul regimului sirian. Nu este clar nici motivul pentru care au fost răpite maicile în decembrie, anul trecut. În vreme ce regimul sirian a raportat comunităţii internaţionale că teroriştii care nu respectă nicio convenţie internaţională au răpit maicile, rebelii şi-au explicat gestul prin faptul că au avut nevoie de maici ca şi garanţie că nu vor fi atacaţi de armata guvernamentală. Această ştire a eliberării maicilor întăreşte speranţele că o soluţie similară va fi găsită şi în cazul răpirii celor doi mitropoliţi de Alepo, Mar Yohanna Gregorios Ibrahim al Bisericii Ortodoxe Siriene (Necalcedoniene) şi Paul Yazigi al Bisericii Ortodoxe a Patriarhiei Antiohiei. În afară de răpirea celor doi mitropoliţi, despre care s-a scris atât de mult în media, alţi trei clerici au fost răpiţi de la începutul conflictului în Siria. Este vorba de preotul ortodox Maher Mahfouz, preotul armeano-catolic Michael Kayyal şi de preotul iezuit Paolo Dall'Oglio.

Rubrică realizată de
Pr. Lect. Dr. Daniel Buda, Sibiu/Geneva

Creştinii din Orientul Mijlociu: istorie, situaţia actuală, perspective de viitor (II)

I. Creştinismul în Orientul Mijlociu până la apariţia islamului

Am arătat deja că interesul creştinilor din întreaga lume şi din toate timpurile pentru Orientul Mijlociu se datorează, în primul rând, faptului că creştinismul ca religie s-a născut în ceea ce azi numim Orientul Mijlociu, anume în Palestina care a fost parte a Imperiului Roman. Din Ierusalim, creştinismul s-a răspândit mai întâi în restul Orientului Mijlociu, în primul rând, în Damasc şi Antiohia, de unde a trecut repede peste Marea Mediterană în Cipru şi în ceea ce astăzi numim Europa şi Nordul Africii. Cartea Faptele Apostolilor relevă cu prisosinţă importanţa misionară a unor centre misionare creştine, precum Ierusalimul sau Antiohia. Antiohia a fost metropola Imperiului Roman cea mai apropiată de Ierusalim, unde creştinismul a ajuns la câţiva ani după Învierea lui Hristos, unde s-a născut prima controversă serioasă în sânul celor care credeau în Hristos – anume dacă şi cum pot fi primiţi păgânii la Hristos – şi unde ucenicii Domnului au fost numiţi pentru prima dată „creştini" (Fapte 11, 26). Pentru a înţelege dimensiunea misionară a Antiohiei este suficient să amintim că aceasta este pomenită de şaptesprezece ori în cartea Faptelor, iar cuvântul *ekklesia* este folosit pentru prima dată pentru a descrie o comunitate a celor ce cred în Hristos aflată în afara Ierusalimului. [Stephen J. Strauss, *The Significance of Acts 11:26 for the Church at Antioch and Today*, în *Biblioteca Sacra* 168 (iul-sept. 2011, p. 283-300; aici p. 283.] Căderea Ierusalimului în anul 70 d.Hr. a făcut ca importanţa Antiohiei ca centru creştin să crească.

Mult mai puţine ştiri avem despre răspândirea creştinismului primar în Alexandria. Eusebiu de Cezareea (HE 2, 16, 24) îl consideră pe Evanghelistul Marcu drept întemeietor al Bisericii din Egipt. În orice caz, datorită legăturilor strânse dintre Palestina şi Egipt, a apropierii geografice şi a existenţei unei mari comunităţi iudaice în Alexandria, dar şi în alte oraşe egiptene, este sigur că creştinismul a pătruns şi s-a răspândit în Egipt în vremea Apostolilor. Centrul creştinismului egiptean a fost de la începuturi Alexandria. Dacă despre activitatea Sfântului Apostol Pavel suntem destul de bine informaţi din Faptele Apostolilor şi din corpul epistolar paulin, ştim mult mai puţine despre activitatea celorlalţi Apostoli şi despre modul în care creştinismul a pătruns în alte regiuni, precum Nordul Africii. Este însă lesne de presupus că şi în Nordul Africii creştinismul a pătruns deja în vremea Apostolilor, urmând căile comerciale care legau centrele deja amintite din Orientul Mijlociu, anume: Ierusalimul, Antiohia sau Alexandria, de oraşele-porturi din Nordul Africii. [Clare K. Rothschild, Jerns Schröter (editori), *The Rise and Expansion of Christianity in the First Three Centuries of the Common Era,* Tübingen, 2013, p. 57-58.]

Cei care s-au ocupat cu studierea începuturilor expansiunii creştine în primele veacuri s-au străduit să dovedească

mai ales faptul că creştinismul a devenit repede o religie bine răspândită în tot spaţiul mediteraneean, considerând de la sine înţeles faptul că în regiunea unde s-a născut creştinismul a cunoscut o răspândire deosebită. O imagine despre dinamica creştinismului în Asia Mică la cumpăna dintre secolele I-II d.Hr. ne oferă cartea Apocalipsei: toate cele şapte oraşe pentru care autorul Apocalipsei are un mesaj (Apocalipsa, cap. 2-3) se află în Vestul Anatoliei, pe teritoriul Turciei de azi şi în ceea ce numim azi Orientul Mijlociu.

Dacă despre răspândirea creştinismului în cadrul Imperiului Roman ştim atât de multe, mai puţin cunoscută este răspândirea acestuia la răsărit de Imperiul Roman. Nu trebuie să uităm că teritoriul pe care azi îl numim Orientul Mijlociu a fost împărţit între Imperiul Roman şi Imperiul Part (numit mai apoi Sasanid), care până la apariţia islamului a rămas principalul adversar politic în Răsărit. Creştinismul s-a răspândit foarte de timpuriu şi în cadrul Imperiului Persan, Ctesifonul, capitala acestuia, fiind o ţintă pentru misionarii creştini din primele secole. [Diarmaid MacCulloch, *Istoria creştinismului,* trad. de Cornelia Dumitru şi Mihai-Silviu Chirilă, Iaşi, 2011, p. 133.] În cadrul Imperiului Persan, creştinii au fost mai întâi toleraţi, atâta vreme cât au fost persecutaţi în Imperiul Roman. După ce creştinsimul a fost tolerat şi a început să fie privilegiat în Imperiul Roman de către Constantin cel Mare şi urmaşii lui, a început să fie persecutat în Imperiul Persan. După ce aşa-numiţii creştini nestorieni au fost condamnaţi în cadrul Imperiului Roman, şi-au găsit refugiu în Imperiul Persan. Pe scurt, politica Imperiului Sasanid faţă de creştini a fost determinată de rivalitatea faţă de Imperiul Roman vecin.

Un alt element important de amintit este răspândirea creştinismului în rândul arabilor înainte de apariţia islamului. Eusebiu de Cezareea (HE 6, 20) ne informează despre organizarea unui sinod şi alegerea unui episop în jurul anului 240 în Bostra (Sudul Siriei de azi) care era un centru vorbitor de limbă arabă. Tot Eusebiu (HE 6, 37) scrie despre organizarea unui sinod la Petra (azi în Iordania), tot un centru vorbitor de limbă arabă. Avem ştiri despre triburi arabe creştine care au trăit la graniţa de răsărit a Imperiului Roman, mişcându-se cu turmele prin Peninsula Arabică. Astfel, tribul *gasanizilor* a migrat în secolul al III-lea din Peninsula Arabică spre graniţa Imperiului Roman şi s-a convertit la creştinism, luptând ca aliaţi (*foederati*) ai Imperiului Roman contra perşilor. Se ştie, de asemenea, de existenţa unui alt trib arab creştin, al *lahmizilor*, care acţionau ca aliaţi ai perşilor. Există o tradiţie potrivit căreia în Mecca şi în Medina au existat creştini înainte de apariţia islamului, iar la locul unde se află ka'ba exista o icoană a Maicii Domnului cu Pruncul. Toate acestea spun ceva despre dinamica creştinismului înainte de islam în Peninsula Arabică.

Să nu uităm faptul că creştinismul s-a răspândit din Orientul Mijlociu nu numai spre spaţiul mediteraneean, ci şi spre Caucaz, la armeni şi georgieni, prin misiuni venind în special din Capadocia, în Sud-Vestul Indiei, datorită legăturilor comerciale dintre Peninsula Arabică şi această regiune, şi în Abisinia (Etiopia şi Eritrea de azi), datorită legăturilor comerciale cu Orientul Mijlociu.

Este semnificativ, pentru influenţa teologică a regiunii numite azi Orientul Mijlociu, să amintim că cele două cen-

(continuare în p. 7)

Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

Gânduri referitoare la un creştinism mărturisitor astăzi

(Referire la situaţia creştinilor ortodocşi în Diaspora)

(urmare din p. 1)

ridicat de viaţă al oamenilor, precum şi faţă de realizările tehnice atotprezente, admiraţie faţă de amabilitatea afişată a oamenilor, faţă de confortul atât de ispititor pentru fiecare dintre noi. Curând însă românul creştin ortodox plecat de acasă constată şi greutăţile depărtării de casă şi de cei dragi, ale traiului într-o societate care îi este totuşi străină, căreia adesea nu-i înţelege bine nici limba, darămite modul de gândire şi simţire, într-o lume care are regulile ei, nu toate bune, între oameni pe care nu-i cunoaşte şi care adeseori, deşi îi acceptă alteritatea, îl constrâng, chiar fără a vrea aceasta, prin modul de alcătuire şi funcţionare a lumii lor, să devină tot mai mult după chipul şi asemănarea lor. Părintele Arsenie Boca a exprimat această stare de lucruri prin sentinţa: „În România e mai bine pentru suflet; în Occident e mai bine pentru trup".

Câteva caracteristici şi principii de funcţionare ale societăţii occidentale actuale şi ale raporturilor interumane din mijlocul ei – caracteristici care devin tot mai mult şi ale spaţiului nostru românesc – fac ca dorinţa cuiva de a trăi o viaţă creştină după rânduielile noastre ortodoxe să implice o mărturisire conştientă, consecventă şi cu multă înţelepciune a iubirii sale faţă de Dumnezeu. Ne vom ocupa de ele pe rând pentru a aduce un spor de claritate în perceperea lor atât pentru cei care au ales deja calea străinătăţii cât şi pentru cei care se gândesc la acest lucru, în vederea facilitării raportării la această societate şi a conştientizării vieţii mărturisitoare pe care suntem chemaţi să o ducem în lumea la care ne este luarea-aminte.

Venind dintr-un spaţiu în care Ortodoxia era la ea acasă, în care totul în jur poartă pecetea acesteia, iar relaţiile interumane sunt destul de calde, românul ortodox se confruntă în Occident destul de rapid cu un spaţiu mult mai secularizat, cu o societate, de la caz la caz, pluriconfesională, multireligioasă, indiferentă sau chiar ostilă faţă de elementul religios. Credinţa religioasă în Occidentul european este tot mai mult împinsă din spaţiul public spre sfera privată a omului. Convieţuirea oamenilor de credinţe şi confesiuni diferite sau lipsiţi de credinţă religioasă, proveniţi adeseori din medii sociale, culturale, religioase foarte diferite, deşi, pe de o parte, este o realizare demnă de apreciere, face, pe de altă parte, ca relaţiile interumane să rămână distante, fiecare să rămână în lumea lui, cu universul propriu. Microuniversuri spirituale se află astfel îngrămădite laolaltă, fără însă a interacţiona, decât în măsura în care această interacţiune este impusă de convenienţele sociale sau de relaţiile de serviciu. Bineînţeles că şi credinţa cuiva care nu şi-a pus întrebări referitoare la ea, nu a trecut-o prin filtrul reflecţiei, se poate clătina întâlnindu-se cu o varietate de alte credinţe care toate se pretind adevărate. De asemenea, faptul că în spaţiul public se vorbeşte destul de puţin despre religie, că manifestarea religioasă este privită adeseori ca ceva perimat, învechit, conjugat cu mirajul bunăstării materiale, face ca adeseori românul venit în căutarea unei situaţii mai bune de viaţă să amâne manifestarea religioasă sau chiar s-o uite pentru un timp.

Ar fi bine ca fiecare să conştientizăm cât mai repede faptul că, veniţi în lume şi crescuţi într-un anumit spaţiu şi timp, avem fiecare dintre noi o anumită moştenire genetică, socială, culturală, spirituală, care toate contribuie la devenirea noastră, ne configurează identitatea şi în absenţa cărora aceasta are de suferit. Ori, dacă acasă identitatea ţi se alcătuieşte într-un firesc al dezvoltării, în străinătate elementele constitutive ale acesteia trebuie mai bine conştientizate şi cultivate. Acest lucru este perfect valabil mai ales cu referire la identitatea noastră religioasă, la marile întrebări referitoare la destinul nostru, la sensul vieţii noastre pe pământ, pentru că în funcţie de răspunsurile pe care ni le dăm urmează şi stabilirea priorităţilor din viaţa noastră. Iar faptul ca cineva să-şi neglijeze sau să-şi uite anumite caracteristici ale propriei identităţi îl conduce mai devreme sau mai târziu la o situaţie de criză şi are consecinţe şi asupra celor din jurul lui, mai ales asupra copiilor lui. Astfel, oricine are în vedere faptul de a trăi o perioadă mai scurtă sau mai lungă din viaţă în străinătate ar fi bine să-şi pună problema unei asumări conştiente a devenirii sale în noile condiţii de viaţă.

Am spus deja că trebuie avută în vedere raportarea la un mediu de obicei foarte secularizat care parcă devorează tot

(continuare în p. 7)

Simbol şi realitate duhovnicească în Sfânta Împărtăşanie (II)

– o interpretare a lui Origen –

Ştim că prin participarea la Fiul lui Dumnezeu omul devine „fiu" al lui Dumnezeu prin adopţie. Această „calitate" se realizează concret prin împărtăşirea cu pâinea cea spre fiinţă (ἐπιούσιος), care întăreşte inima, în timp ce cel care „se împărtăşeşte (μετέχων) cu un şarpe nu este decât un etiopian duhovnicesc", transformat prin perfidie în şarpe. Pâinea lui Hristos sfinţeşte „datorită lui Dumnezeu şi rugăciunii" (I Tim. 4, 5), dar cel care se împărtăşeşte din Pâine (μεταλαμβάνῃ τοῦ ἄρτου) trebuie să aibă conştiinţa curată. Cuvântul este carne şi mâncare adevărată, Pâine vie, iar cel care o va mânca va trăi veşnic (cf. In. 6, 51, 54, 56; 1, 14, *Com. in Mat.* XI, 14, *SC* 162, p. 346). Cel care „atinge" carnea lui Iisus, carnea jertfită, se apropie, de fapt de El ca şi Cuvânt făcut trup (carne), fiind astfel sfinţit. Această participare la Cuvântul lui Dumnezeu sau faptul de a-i atinge carnea, reprezintă, de asemenea, starea de desăvârşire a sfinţeniei, când omul primeşte cunoaşterea dumnezeiască şi a tainelor lucrurilor ascunse, în timp ce sufletul care este îndepărtat şi neatent nu poate să se împărtăşească cu această mâncare. Euharistia sau, mai bine zis, în cazul lui Origen, comuniunea duhovnicească cu Cuvântul lui Dumnezeu nu este posibilă decât în Biserică şi nicidecum *extra templum Dei,* unde se regăsesc credinţa, nădejdea şi dragostea care unesc comunităţile (*Hom. in Lev.* IV, 8, ed. Muraru, p. 154-156; *Ad in Ex.* 8, 9, ed. Muraru, p. 410-412).

În rugăciune, cuvintele Sfântului Evanghelist Luca: „Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă în fiecare zi" (Lc. 11, 3) şi cele ale Sfântului Apostol Matei: „Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi" (Mt. 6, 11) nu se referă la o cerere de pâine materială, ci de una ἐπιούσιος – fiinţială (pentru substanţă sau subzistenţă) (*P. Euch.* XXVII, 1, *GCS* 2, p. 363, 24-28; *PSB* 7, p. 257). Adevărata Pâine este cea care vine din Cer, care hrăneşte şi dă Viaţa, această hrană proprie sufletului fiind Cuvântul lui Dumnezeu care este Înţelepciune şi Adevăr; Pâine care nu diferă de natura sa. Hristos, vorbind despre Sine, zice: „Eu sunt Pâinea Vieţii" (In. 6, 35) sau „Eu sunt Pâinea cea Vie, coborâtă din Cer. Cel care va mânca această Pâine va trăi în veci. Iar Pâinea pe care Eu o voi da pentru viaţa lumii este carnea Mea" (In. 6, 51). Această Pâine este trupul lui Hristos, şi Trupul Lui şi Sângele Lui dau viaţă veşnică şi Îl fac prezent pe Hristos în cel care le mănâncă. Acesta va fi înviat la sfârşitul veacurilor şi va trăi prin Domnul (cf. In. 6, 51, 53-57, *P. Euch.* XXVII, 2-4, *GCS* 2, p. 364-363; *PSB* 7, p. 258-259), care i-a dat „darul Trupului Său şi al Sângelui Său" (*Hom. in Jer.* XIX, 13, *SC* 238, p. 230). Participarea la Euharistie reprezintă hrana Învierii şi a mântuirii omului, viaţa lui Hristos primită în Taină. Origen este astfel foarte clar: creştinul nu poate să se împărtăşească cu această Taină (σύμβολον) înainte de a fi vindecat. Dacă el se împărtăşeşte (μεταλαμβάνῃ) din Pâinea şi Cupa Domnului, el poate deveni slab, bolnav sau poate muri (cf. I Cor. 11, 26-27, 39, *Com. in Mat.* X, 25, *SC* 162, p. 262-264). Vindecarea sau curăţirea sunt posibile prin comuniunea cu Dumnezeu, care este în suflet foc devorator şi iubire în acelaşi timp, făcându-i pe sfinţi participanţi la dumnezeirea Sa până ce totul în ei se va preface prin puterea Lui (*Fragm. in Cant.* 80, 6-9; 81, 3-6, *BP* 42, p. 274).

Când omul mănâncă Trupul lui Hristos, „pâinea cea spre fiinţă", acesta locuieşte în El, şi în timp ce Cuvântul se dăruieşte, omul vede slava lui Dumnezeu (*P. Euch.* XXVII, 4, *GCS* 2, p. 365, 24-26; *PSB* 7, p. 259), pentru că în mod asemănător pâinii materiale care se transformă în substanţa celui care o consumă, Pâinea cea Vie, care coboară din Cer, primită de raţiune şi de suflet, dă putere celui care se hrăneşte, îi „dă propria nemurire... căci Cuvântul lui Dumnezeu este El Însuşi nemuritor" (Idem, XXVII, 9-10, *PSB* 7, p. 261-262). Termenul ἐπιούσιος sau ceea ce este necesar pentru subzistenţa noastră zilnică nu este folosit, conform lui Origen, în limbajul comun nici de erudiţii greci, ci este inventat de Evangheliştii. Precum termenul de περιούσιος (λαὸς περιούσιος – popor ales de Dumnezeu – Ex. 19, 5), cel de ἐπιούσιος ar deriva din cuvântul οὐσία. Deci ἐπιούσιος ar exprima transformarea pâinii în substanţa umană (*P. Euch.* XXVII, 7, *GCS* 2, p. 367, 9-12; *PSB* 7, p. 260-261).

Comuniunea euharistică este duhovnicească, realismul ei fiind eclipsat de imaginile alegorice sau de comuniunea cu Logosul spiritual, dar participarea la „Tainele divine", în cult, este foarte bine nuanţată la Origen, unde credinciosul primeşte cu adevărat Trupul lui Hristos sfinţit şi oferit în mâinile sale. Neglijenţa de a face să cadă Trupul lui Hristos din mâini sau o părticică reprezintă un sacrilegiu echivalent neglijenţei faţă de Cuvântul lui Dumenzeu (*Hom. in Ex.* XIII, 3, *SC* 321, p. 386).

Doctrina şi cunoaşterea dumnezeiască sunt strâns legate, după Origen, de Euharistie: „nimeni nu poate să asculte Cuvântul lui Dumnezeu dacă nu este mai întâi sfinţit, adică dacă nu este sfânt cu trupul şi cu duhul, dacă el nu şi-a spălat veşmintele sale, pentru că el va intra apoi la masa de nuntă, va mânca carnea Mielului şi va bea Cupa mântuirii. Nimeni să nu intre la această nuntă cu hainele murdare". El exprimă încă o dată necesitatea pregătirii prin penitenţă, prin mărturisirea păcatelor, în vederea participării la Cina sfântă, la Euharistie. Pâinea tainică *(panem mistericum),* Tainele Trupului lui Hristos (*dominici corporis sacramenta*) sau Sfintele Taine *(sancta mysteria),* sfinţite prin harul Duhului Sfânt, nu trebuie luate de un suflet întinat de păcat. Este hrana sfinţilor (cum declarăm şi azi în Sfânta Liturghie), care nu este comună tuturor. Acelaşi lucru este valabil şi pentru cuvântul lui Dumnezeu. Nu toată lumea poate să asculte taina acestui Cuvânt, ce este pâine tainică, adică cuvântare tainică şi ascunsă, ci doar sfinţii care sunt curaţi cu mintea şi cu inima (*Hom. in Ex.* XI, 7, *SC* 321, p. 350). Cuvântul primit ia în gura fiecăruia dintre cei participanţi gustul pe care îl doreşte sau va deveni pentru acela tot ceea ce el îşi dorea (*Hom. in Ex.* VII, 8, *SC* 321, p. 234-236).

Von Balthasar crede că la Origen prezenţa reală şi liturgică este afirmată cu toată claritatea, dar în mod evident, nu în sensul teologiei catolice de „transubstanţiere", ci a unei „transituări" ontologice (Hans Urs von Balthasar, *Le Mysterion,* în *RSR*, t. XXVI/XXVII, 1936 şi 1937, p. 549 şi 59). În plus, el afirma faptul că, fără îndoială, Cuvântul Bisericii este pentru Origen un semn al prezenţei lui Hristos mai reală decât prezenţa Lui în Pâine. După părerea sa, formula consacrării se vizează, să zicem aşa, ea însăşi, înainte de a viza pâinea (cf. *Com. in Mat.* XI, 14, *SC* 162, p. 342-346, cf. von Balthasar, *Le Mysterion,* în *RSR*, t. XXVII, 1936, p. 61, nota 10).

Textul din *Comentariu la Evanghelia după Matei* XI, 14 ne vorbeşte despre dispoziţia celui care se împărtăţeşte cu pâinea Domnului ca o condiţie de a fi sfinţit ori cauză de pedeapsă. „Alimentul care sfinţeşte datorită cuvântului şi a rugăciunii" (I Tim. 4, 5), deci şi datorită unei „forme" a Tainei – concepţie tomistă, natura după formă fiind mai importantă la Aristotel decât natura materială (Aristotel, *Părţile animalelor* I, 640 *b*, p. 6; *Met.* VI, 7, 1032 *a*, ed. Tricot, p. 377-380) –, nu sfinţeşte doar prin cuvântul celui care îl utilizează, căci astfel cel care este nevrednic, mâncând, va fi şi el sfinţit şi nu ar deveni slab, bolnav sau mort, după cuvântul apostolului (I Cor. 11, 30). Nu este vorba doar de participarea fizică la euharistia care sfinţeşte, ci şi de cea duhovnicească, dreptatea şi buna conduită a credinţei (I Cor. 11, 30). „Deci, este vorba de Trupul lui Hristos, eficacitatea lui fiind simţită de fiecare dintre cei care îl consumă, cu condiţia ca el să se împărtăşească de această pâine cu un duh curat şi o conştiinţă nepătată" (*Com. in Mat.* XI, 14, trad. Jean Danielou, *Origène*, Paris, 1948, p. 76) pentru că „nu materia pâinii, ci cuvântul rostit asupra ei oferă un beneficiu celui care o mănâncă (*Com. in Mat.* XI, 14, SC 162, p. 344-346). Această concepţie care concepe vizibilul sau materia ca un semn al unei realităţi duhovniceşti trădează influenţa platoniciană a lui Origen (Cf. Jean Danielou, *Origène*, p. 74. Vezi şi p. 75-79. Danielou arată aici opoziţia între două Taine, una a cuvântului şi alta a ritualului, două împărtăşiri ale Cuvântului, prezent în cuvânt şi în pâinea trupului tainic, τυπικοῦ καὶ συμβολικοῦ (cf. *Com. in Mat.* XI, 14, *SC* 162, p. 346)).

Reluăm anumite texte origeniene care par a dovedi părerea lui von Balthasar. În *Contra lui Celsus* alexandrinul afirmă că „noi mâncăm pâinile oferite ca euharistie şi cu rugăciune asupra ofrandelor, pâini devenite prin rugăciune un trup sfânt şi care sfinţeşte pe cei care îl iau cu o intenţie dreaptă" (*CC* VIII, 33, *SC* 150, p. 246). Danielou vede în acest text o aluzie precisă la rugăciunea de sfinţire a pâinilor de la euharistie (Cf. Jean Daniélou, *Origène*, p. 75). Învăţătura despre euharistie este expusă de Origen şi în alte texte ale dialogului cu Celsus. Pâinea jertfită şi oferită este „numită εὐχαριστία" (*CC* VIII, 57, *SC* 150, p. 304). În acest comentariu, Origen vorbeşte şi despre εὐλογία, în cadrul căreia creştinii mănâncă „cuvintele", pe Cuvântul Însuşi, în binecuvântarea pâinilor (*Com. in Mat.* X, 15, *SC* 162, p. 208). Este posibil ca εὐλογία să fi precedat εὐχαριστία, dar nu putem să fim siguri de existenţa în ritualul primitiv al Bisericii unei „celebrări a cuvântului" care preceda probabil euharistia, decât dacă ne gândim la două părţi ale celebrării duminicale, una a citirilor, cântărilor şi omiliilor ca o împărtăşire de cuvântul evanghelic şi o alta a aducerii şi sfinţirii darurilor, ce se finaliza cu împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului. Unii traducători ai textelor lui Origen au identificat εὐλογία cu εὐχαριστία şi aşa cum face şi Girod, termenul εὐλογία este tradus prin „euharistie" (*SC* 162, p. 208-209, şi nota 1). Însă în altă parte Origen vorbeşte clar despre Trupul şi Sângele Domnului oferite de Hristos în εὐλογία (cf. *Hom. in Jer.* XIX, 13, *SC* 238, p. 230).

„Dumnezeu îl cheamă pe om la comuniune, El bate la uşa noastră pentru a avea părtăşie la cina Lui" (*P. Euch.* XXVII, 11, GCS 2, p. 370, 24-26; *PSB* 7, p. 263). Prin preotul altarului jertfa sau Hristos se dă, iar acestea trei concid de fapt, omul participând la Hristos prin preot, care este simbolul exterior al sacrificiului tainic (*Com. in Rom.* III, 5 (8), 178-179, Bammel, I, p. 244). Cultul rămâne la Origen subiacent unirii misticii cu Logosul divin (*Hom. in Ex.* XIII, 3, *SC* 321, p. 386; *Hom. in Lev.* XVI, 5, ed. Muraru, p. 538 *Hom. in Lev.* VII, 5, ed. Muraru, p. 288; *Com. in Jo.* XXXII, XXIV, 310, *SC* 385, p. 320; *Hom. in Num.* XVI, 9, *SC*, 29, p. 334-335). Tot ceea ce Dumnezeu dă este dar (*Com. in Rom.* X, 38, 6-7, Bammel III, p. 850). Pentru Origen Hristos este sămânţa şi Biserica, sămânţa care dă viaţă. El este Biserica Dumnezeului celui Viu. În persoana lui Hristos, prin taine, timpul viitor, desăvârşirea sau Cincizecimea, au trecut, „ziua pregătirii" devine prezent, având în permanenţă „sentimentul că eşti mereu în ziua Domnului, că prăznuieşti o duminică veşnică" sau „zilele Pogorârii Duhului Sfânt" (*CC* VIII, 22, SC 150, p. 224).

Pr. Dr. Adrian ROMAN

Creştinii din Orientul Mijlociu: istorie, situaţia actuală, perspective de viitor (II)

(urmare din p. 5)

tre teologice principale ale creştinismului secolelor IV-VI, şcoala alexandrină şi şcoala antiohiană, se aflau ambele în Orientul Mijlociu, avându-şi reprezentanţi şi adepţi ocupând scaunele episcopale din cele două mari oraşe (Alexandria şi Antiohia) şi din împrejurimi. Polemica dintre aceste două şcoli teologice a dus la apariţia a două mari diviziuni în interiorul creştinismului preislamic, ambele afectându-i mai ales pe creştinii din Orientul Mijlociu. Prima dintre ele a fost formarea treptată, după condamnarea lui Nestorie – patriarh al Constantinopolului între 428-431, dar de origine din Antiohia – de către Sinodul al III-lea Ecumenic de la Efes (431), a unei biserici numite „nestoriene". Condamnaţi în cadrul Imperiului Bizantin, nestorienii şi-au găsit refugiu în Imperiul Persan. Centrul lor teologic a fost Edesa, la marginea Imperiului Roman, mutat, după ce împăratul Zenon (474-491) a ordonat închiderea şcolii din Edesa, la Nisibis, în Imperiul Persan. Liberi de persecuţiile bizantine, creştinii nestorieni au cunoscut o puternică răspândire în Imperiul Persan şi în Peninsula Arabică. Centrul nestorianismului în Peninsula Arabică a fost Bahrainul de azi, unde în secolul al V-lea existau două episcopii nestoriene. [Peter Hellyer, *Nestorian Christianity in the Pre-Islamic UAE of Southeast Arabia,* în *Journal of Social Affairs,* vol. 18: 72, p. 88.] Nestorienii au desfăşurat o intensă activitate misionară în Peninsula Arabică, China, India, iar după unele opinii chiar până în Vietnam, Coreea şi Japonia. Apariţia şi dezvoltarea islamului, care a dus la slăbirea centrelor din fostul Imperiu Persan şi din Peninsula Arabică a pus capăt acestor misiuni încă insuficient studiate.

A doua mare ruptură din interiorul creştinismului din Orientul Mijlociu a început cu Sinodul al IV-lea Ecumenic (Calcedon, 451), când a fost condamnat monofizismul. Mari grupuri de creştini din Egipt, Siria şi Palestina nu au acceptat dogma de la Calcedon, pe care au considerat-o a fi o trădare a teologiei Sfântului Chiril al Alexandriei. Separarea doctrinară a fost dublată de o separare de natură etnică. În general – dar nu exclusiv –, negrecii nu au acceptat Calcedonul: copţii din Egipt, sirienii din Siria şi Palestina, armenii. Autorităţile imperiale bizantine au realizat dimensiunea negativă a acestei separări şi au iniţiat imediat procese de refacere a unităţii religioase a Imperiului Bizantin, fie prin dialog teologic, fie prin forţă. Cele mai dramatice scene s-au desfăşurat în Egipt, unde în mai multe rânduri patriarhul calcedonian, care a fost instalat cu ajutorul armatei în Alexandria, a fost imediat alungat şi uneori chiar ucis de către populaţia înfuriată. Dacă Ierusalimul a devenit un centru al credinţei calcedoniene, în Alexandria şi Antiohia s-au format ierarhii paralele, cu un ierarh caldenonian şi altul ne-calcedonian, care s-au păstrat până astăzi.

Nu trebuie să uităm nici faptul că creştinismul preislamic din Orientul Mijlociu a prezentat o mare diversitate de natură etnică, diversitate care s-a păstrat, ba chiar s-a îmbunătăţit de-a lungul timpului. Primii creştini au fost evrei vorbitori de aramaică, evrei grecizaţi, greci, sirieni, asirieni mesopotamieni, arabi sau armeni trăind în Orientul Mijlociu.

Nu se poate spune cu precizie care era procentul de creştini în Orientul Mijlociu la apariţia islamului. Sigur însă este că creştinismul era în această regiune extrem de divizat la apariţia noii religii, de unde şi atitudinile extrem de diferite ale diferitelor grupări creştine faţă de noua religie. Despre aceasta voi scrie pe larg în episodul următor. Doresc în final să relatez o întâmplare care mi-a fost povestită de către un preot romano-catolic care lucrează într-o ţară din zona Golfului şi care mi se pare relevantă atât pentru prezenţa creştinismului în Peninsula Arabică înainte de islam, cât şi pentru atitudinea faţă de acest adevăr istoric în aceste ţări astăzi. Într-o noapte acest preot catolic a fost trezit de către doi agenţi ai serviciilor secrete şi i s-a cerut să-i urmeze fără a lua nimic cu el. Primul gând al preotului a fost că probabil va fi încălcat legea strictă în respectiva ţară de a nu vorbi deloc cu musulmani, misiunea lui fiind tolerată doar pentru că se limita strict la activitate pastorală în rândul creştinilor migranţi romano-catolici. A urmat un lung drum cu o maşină de teren prin deşert. Gândul preotului a fost că probabil va fi asasinat în deşert, iar trupul lui lăsat acolo. După mai mulţi kilometri au ajuns la un loc în deşert unde se aflau adunate mai multe utilaje şi maşini de teren, toate adunate în cerc şi cu farurile aprinse spre locul liber lăsat în centru. S-a apropiat de preot guvernatorul provinciei din zona respectivă şi l-a condus la locul luminat. Spre surprinderea preotului, acolo se afla un minunat mozaic bizantin păstrat impecabil, care odată a fost pavajul unei biserici creştine. Guvernatorul i-a spus: „Binecuvântează acest loc!" Surprins, preotul a făcut semnul Crucii în formă de binecuvântare, după care utilajele au acoperit cu nisip mozaicul. Preotul mi-a explicat apoi că din superstiţie, astfel de locuri sfinte nu sunt în general distruse de către musulmani şi nici nu pot fi acoperite până ce nu se realizează un act de „împăcare" între cei care le-au descoperit şi locurile respective. Aşa se explică cererea de a binecuvânta descoperirea înainte de a fi reacoperită cu nisip. Astfel de descoperiri sunt destul de rare şi rămân neraportate. Va trece încă multă vreme până ce arheologii vor putea lucra fără nicio opreliste în anumite ţări din Orientul Mijlociu. Prezenţa creştină în Peninsula Arabică înainte de apariţia islamului este încă un subiect tabu. În alte ţări, precum Turcia, unde într-o mai mare măsură decât în zona Golfului complexele legate de trecut au fost depăşite, vestigiile arheologice sunt renovate şi conservate în scop turistic.

Gânduri referitoare la un creştinism mărturisitor astăzi

(Referire la situaţia creştinilor ortodocşi în Diaspora)

(urmare din p. 5)

ce întâlneşte. Trebuie ca cineva să ţină cu maximă tărie la nişte principii de viaţă proprii, dacă vrea să nu fie înghiţit de moara secularismului. Lucru nu tocmai uşor dacă ne gândim că avem tentaţia să copiem ceea ce se întâmplă în jurul nostru, că modul de viaţă individualist, consumist, egoist şi indiferent la nevoile semenilor constituie o mare ispită pentru românul care s-a smuls, s-a dezrădăcinat de acasă, din propria sa comunitate, pentru a-şi găsi pe cont propriu, individualist, împlinirea.

În aceste condiţii, faptul de a-ţi trăi credinţa ortodoxă înseamnă o asumare responsabilă a moştenirii proprii, o viaţă în acord cu ea, precum şi faptul de a o transmite mai departe urmaşilor, adică a duce un mod de viaţă mărturisitor. Căci mărturisire este faptul de a te manifesta ca om credincios într-un cadru în care ceilalţi sunt indiferenţi religios sau chiar manifestă dispreţ faţă de manifestările religioase. Mărturisire este ca, la sfârşit de săptămână, când colegii de serviciu sau de şcoală pleacă în vacanţă, să alegi a merge duminica zeci sau uneori chiar sute de kilometri pentru a participa la o Sfântă Liturghie ortodoxă. Mărturisire este ca, într-un context individualist, să contribui conştient şi susţinut la formarea unei comunităţi româneşti ortodoxe, să nu te gândeşti doar la propăşirea proprie, ci să-i ai în atenţie pe semenii tăi cu nevoile şi neputinţele lor. Mărturisire este ca, atunci când în jur bisericile (evanghelice sau catolice) sunt transformate în spaţii profane sau chiar demolate pentru că oamenii cred că nu mai au nevoie de ele şi nu le mai înţeleg rostul, tu să te implici cu toate puterile în construirea unei biserici, care să devină centrul şi luminătorul comunităţii din care faci parte.

O deosebită mărturisire o presupune faptul de a-ţi educa creştineşte copiii. Îmi amintesc un cuvânt citat adesea de Părintele Teofil Părăian: „Mai ales două lucruri nu pot face oamenii fără credinţă: să crească copii buni şi să suporte o suferinţă grea". Şi, într-adevăr, pentru a creşte copii buni este necesar să trăieşti mai întâi tu ca părinte având o orientare, iar apoi să te străduieşti să dai o orientare în viaţă şi copiilor. Ori această orientare este foarte greu de găsit în lipsa credinţei, pentru că doar raportându-ţi viaţa la Dumnezeu, căutând să-ţi descoperi destinul vremelnic şi veşnic, poţi trăi orientat spre împlinirea acestuia, te poţi raporta corect la tine însuţi, la semeni şi la întregul univers. Şi este cu adevărat o cruce ca în mijlocul societăţii de consum, care încearcă pe toate căile să-ţi stimuleze poftele şi să-ţi exacerbeze egoismul, să-ţi asumi asceza înţelegerii adevăratelor tale necesităţi şi a luptei împotriva patimilor. Cu mult mai greu este însă să poţi transmite aceste valori adevărate copiilor care la şcoală şi în interacţiunea cu colegii lor sunt formaţi după chipul societăţii în care trăiesc. Este dificil ca atunci când copilul învaţă la şcoală că toate religiile sunt egale, toate fiind drumuri pentru a ajunge în vârful muntelui care ar fi Dumnezeu, să-i explici că religia ortodoxă oferă trăirea autentică a relaţiei cu Dumnezeu. E distrugător pentru sufletul lui fraged ca profesorii să-i spună că Dumnezeu este probabil o idee, o putere, dar să-l malformeze continuu cu poveşti despre vrăjitoare sau alte monstruozităţi. Este greu să-l înveţi a se înţelege pe sine şi a se raporta la lume corect, dacă la şcoală învaţă că fiecare om nu este ce se naşte, ci ceea ce simte sau alege el însuşi să fie. Este greu, dar totuşi nu imposibil. Iar această educaţie este făcută posibilă de o viaţă trăită de părinţi cu credinţă, cu nobleţe sufletească, cu dragoste şi cu multă înţelepciune, care să-i determine pe copii să-şi dorească să stea sub ocrotirea părinţilor, să-i asculte şi să-i urmeze.

O adevărată mărturie de credinţă o constituie faptul de a nu-ţi petrece timpul „liber" omorându-l sau făcând toate nebuniile asemenea celor din jurul tău, ci făcând ceva cu folos. Acum, când scriu aceste rânduri, ne găsim în săptămâna dinaintea Postului Mare. În toate ţările din Vestul Europei se „propovăduieşte" prin toate canalele media destrăbălarea carnavalului care premerge aici începutul Postului, care nu mai există. Şi nu e uşor, când întreaga clasă merge la carnaval, să-ţi convingi copilul să rămână departe de această manifestare dăunătoare; şi să le poţi eventual, argumenta şi profesorilor lui această atitudine spunându-le adevărul fără a le răni prea tare orgoliul. O aşezare solidă în sânul familiei şi în relaţia cu Dumnezeu îi e necesară unui tânăr pentru a rezista îndemnurilor colegilor la diferite aventuri de fiu risipitor sau la experienţe extatice provocate prin consumul de droguri.

Având în vedere cele de mai sus, ne putem lesne imagina şi greutatea mărturisirii pe care este chemat să o dea un preot ortodox în Occident. Pentru că el trebuie să lupte mai întâi cu greutăţile lui şi ale propriei familii, iar apoi cu ale credincioşilor pe care-i păstoreşte şi care, adesea, poartă urmele dezrădăcinării şi ale greutăţilor cu care se confruntă. Mai mult, ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe, el are de dus şi greul dialog cu celelalte confesiuni creştine, fiind dator a mărturisi cu înţelepciune adevărul de credinţă care nu este posesia lui, dând mărturie despre frumuseţea Ortodoxiei fără a-i brusca pe ceilalţi cu propria mărturisire. Despre greutatea slujirii în condiţii de misionarism, în biserici puse la dispoziţie de alte confesiuni creştine, în care trebuie să-şi ducă în maşină duminical cele necesare slujirii, înfruntând adesea mari lipsuri materiale, ce mai putem spune, decât că toate acestea constituie o asumare mărturisitoare a Crucii lui Hristos, asumare ce presupune o jertfă adeseori mare.

De cele mai multe ori alegerea locului unde trăim nu ne aparţine sau suntem constrânşi de situaţii foarte dureroase să luăm calea străinătăţii. Să avem atunci încredinţarea că al lui Dumnezeu este întregul pământ, că binecuvântarea Lui se va revărsa oriunde asupra noastră dacă o căutăm şi să spunem cu Psalmistul: „În tot locul stăpânirii lui, binecuvântează suflete al meu, pe Domnul". Şi să-i rugăm pe sfinţii care au trecut prin greutăţi asemănătoare cu ale noastre să ne îndrume şi să ne apere cu rugăciunea lor. O vor face cu siguranţă.

Împărtăşire deasă? Spovedanie deasă! (II)

Examinând mai cu atenţie cauzele care au dus la practica împărtăşaniei rare în Biserica Ortodoxă – caracteristică acesteia timp de mai multe secole –, Alexander Schmemann crede că poate identifica două tipuri de spiritualitate: o spiritualitate a laicilor (comunitară), bazată pe oficierea Liturghiei numai duminica, post comunitar, spovedanie sacramentală şi tipic eclezial comunitar, şi o spiritualitate a monahilor (individualistă), apărută din secolul al IV-lea şi bazată pe săvârşirea zilnică a Liturghiei, post ascetic, spovedanie harismatică şi tipic monahal [Cornel Toma, „*Lex orandi, lex est credendi* sau unitatea dintre dogmă, spiritualitate şi cultul Bisericii", în Alexander Schmemann, *Introducere în teologia liturgică*, p. 35.]. Consacrarea „tipicului monahal" a însemnat o „trădare" a funcţiei avute de monahism. Apărut iniţial dintr-o efervescenţă eshatologică, ca o mişcare strict laică, „ceva elementar şi sporadic" şi nu un „aşezământ sau o instituţie a Bisercii", el a triumfat apoi, pătrunzând în toate sferele Bisericii, lucru grav pentru că acea concepţie a sa iniţială s-ar fi şters în detrimentul unei înţelegeri în limbajul şi categoriile tradiţiei speculative neo-platonice (pornind de la Origen, prin Părinţii Capadocieni, Evagrie şi Pseudo-Dionisie, până la Maxim Mărturisitorul) [*Ibidem*, p. 190-210 şi 264-287.].

Monahismul ar mai fi dus, de asemenea, şi la apariţia şi generalizarea practicii de mărturisire a păcatelor înainte de împărtăşire. Iată ce scria A. Schmemann referitor la Taina Spovedaniei: „Monahii au introdus o nouă formă de spovedanie de tip nesacramental prin mărturisirea gândurilor în faţa unui călugăr bătrân, numită spovedanie spirituală. Cele două spovedanii au fuzionat şi au produs o denaturare a spiritualităţii" [Idem, *Postul Mare*, ediţia a II-a, trad. A. şi L. Constantin, Ed. Doris, Bucureşti, 1998, p. 140.].

Convingerea teologului rus era că în Biserica primară toţi credincioşii care participau duminica la Sfânta Liturghie se şi împărtăşeau. Spovedania nu poate fi pentru el deci decât un obstacol în calea comuniunii cu Hristos [*Ibidem*, p. 141: „Neglijarea Tainelor a dus la o împărtăşire rară sau anuală a credincioşilor; spovedania a devenit un obstacol pentru comuniunea euharistică, întrucât credincioşii se excomunică singuri prin neparticiparea la Euharistie ...".], fapt care nu avea loc până în secolul IV [Trebuie spus că practica mărturisirii publice a păcatelor, urmată de o împărtăşire „în masă" a credincioşilor, nu a dispărut în secolul al IV-lea, ci poate fi întâlnită chiar în secolul al XIX-lea, în Rusia, la Sf. Ioan de Kronstadt (canonizat în 1990 de Patriarhia Moscovei). Părinte harismatic, acesta era căutat de o mare mulţime de credincioşi: zilnic se împărtăşeau între 300-500 de credincioşi, iar în Postul Mare câteva mii. Atunci scotea cinci agneţe mari, de câte 5 kg fiecare, şi patru sau cinci potire mari, tot de câte 5 litri fiecare, pe care le binecuvânta la un loc. S-a ajuns ca în anii 1890 să aibă un număr de 150-300 de penitenţi zilnic, iar în Postul Mare 4000-5000 pe zi. În consecinţă, a primit din partea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse permisiunea de a practica spovedania publică, alături de cea privată, pe care o cerea de la cei care aveau de mărturisit lucruri grave. „Renaşterea euharistică" a Sf. Ioan de Kronstadt nu a rămas însă nepusă în discuţie: un alt sfânt (canonizat în 1988), episcopul ascet Teofan Zăvorâtul, i-a cerut explicaţii, cerând mai multă acrivie. Conflictul s-a stins însă rapid, în urma explicaţiilor epistolare transmise de Sf. Ioan. Totuşi, rămâne deschisă întrebarea: în ce măsură este canonică practica liturgică a acestuia? Pentru a se găsi răspunsul corect, trebuie amintit că Sinodul a dat dispensa amintită cu titlu excepţional, doar datorită calităţilor de sfinţenie evidente; apoi, actul canonizării Sf. Ioan de Kronstadt nu înseamnă automat canonizarea tuturor opiniilor şi practicilor sale, ca un model de urmat de toţi preoţii. Detalii la Ioan I. Ică jr., „Sfântul Ioan de Kronstadt între Liturghie şi revoluţie", în Sf. Ioan de Kronstadt, *Liturghia: cerul pe pământ*, trad. Boris Buzilă, Ed. Deisis, Sibiu, 1996, p. 5-35.]. Doar atunci, odată cu accentuarea rolului tipicului monahal în practica liturgică, s-ar fi renunţat la împărtăşirea duminicală generalizată; înainte doar păcatele de moarte – diferite de păcatele uşoare – ar fi fost privite ca un impediment pentru primirea Euharistiei: este vorba de apostazie, ucidere şi desfrânare. Relativizând importanţa Tainei Spovedaniei, Schmemann scrie: „Teologia scolastică a mutat accentul de la o pocăinţă-împăcare cu Biserica spre o iertare dată de preot, reprezentată aproape exclusiv în termenii puterii juridice, în care iertarea devine o putere în sine" [A. Schmemann, *Postul Mare*, p. 142.]. Indispensabilă în primirea Euharistiei nu ar fi deci mărturisirea păcatelor, ci alte condiţii – dragostea faţă de Dumnezeu şi rugăciunile pentru iertarea păcatelor. „Motivul principal pentru participarea la Împărtăşanie e dragostea. Primirea Împărtăşaniei pur şi simplu pentru că-L iubim pe Hristos şi dorim să fim uniţi cu El. Dragostea e dincolo de dorinţă şi de iertare, împăcare şi tămăduire. Ea transcende şi problema vredniciei şi a nevredniciei pentru că scopul întregii pocăinţe şi rugăciuni e să-L iubim pe Hristos" [*Ibidem*, p. 135.]. Ideea de vrednicie şi nevrednicie este pentru A. Schmemann o reminescenţă a „teoriei meritelor" din teologia scolastică apuseană, care neagă „nevrednicia" creaturală a fiinţei umane în raport cu Hristos, „Chipul Dumnezeului Celui nevăzut" (Col. 1, 8). Aceasta este cauza pentru care „Biserica primară cunoaşte că nimeni – în întreaga creaţie – nu este vrednic ca prin virtuţile sale spirituale, prin demnitatea sa, să se apropie de Sângele şi Trupul lui Hristos, şi că niciodată pregătirea nu constă în calcul şi analiza pregătirii şi nepregătirii, ci în răspunsul iubirii la iubire" [*Ibidem*, p. 243.].

Tentativa de a desemna două tipuri de spiritualităţi este nefondată; mărturisirea gândurilor în faţa unui bătrân (*geron*, *startsi*) nu a fost confundată cu Spovedania sacramentală, care aducea şi iertarea păcatelor; Taina Spovedaniei se întâlneşte în istoria Bisericii şi înainte de secolul IV [Vezi „Didahia sau Învăţătura celor doisprezece apostoli", în *Scrierile Părinţilor Apostolici* (PSB, vol. 1), EIBMBOR, Bucureşti, 1979, p. 27: „În Biserică mărturiseşte-ţi păcatele tale şi nu te duce la rugăciune cu conştiinţa rea." „Când vă adunaţi în duminica Domnului frângeţi pâinea şi mulţumiţi după ce mai întâi v-aţi mărturisit greşelile pentru ca jertfa voastră să fie curată. ... Cine este sfânt să vină, iar dacă nu, să se pocăiască".]; în fine, practica ascetică este necesară pentru Împărtăşanie căci, după cum se subliniază şi în textele neo-testamentare, aceasta se poate da spre Împărăţia cerurilor, dar şi spre osândă, în funcţie de vrednicia sau nevrednicia credinciosului (I Cor. 11, 27-29: „Oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat faţă de trupul şi sângele Domnului. ... Cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnului") [C. Toma, „*Lex orandi, lex est credendi* sau unitatea dintre dogmă, spiritualitate şi cultul Bisericii", în Alexander Schmemann, *Introducere în teologia liturgică*, p. 32-45.].

Plecând de la aceste „revizuiri" ale teologiei liturgice contemporane în ceea ce priveşte „locul" şi semnificaţia Sfintelor Taine (şi mai ales a Tainei Euharistiei), cum este înţeleasă Taina Spovedaniei? În prim plan se află chiar rezervele exprimate de Părintele Schmemann vizavi de pregătirea pentru Împărtăşanie. Ca „Taină a Bisericii, Taină a comunităţii, Taină a unităţii" [A. Schmemann, *Postul cel Mare*, p. 146.], ea ar trebui privită nu dintr-o perspectivă monahală restrictivă, ci din perspectiva iubirii comunitare „ce depăşeşte orice obstacol". Respingându-se Pocăinţa ca o pregătire *sine qua non* a Împărtăşirii cu Trupul şi Sângele Mântuitorului, se ajunge, *volens nolens*, şi la punerea sub semnul întrebării a necesităţii acestei Taine în viaţa credinciosului.

Practica actuală, prin care se impune tuturor celor ce vor să se împărtăşească să se spovedească înainte de fiecare cuminecare, chiar dacă au trecut doar câteva zile de la ultima spovedanie este considerată de către unii teologi ca fiind o denaturare şi o formalizare a actului spovedaniei. Transformarea Tainei Spovedaniei într-o condiţie formală şi, de fapt, unica condiţie pentru împărtăşanie, înlocuieşte adevărata pregătire pentru împărtăşire, pregătire ce consta întotdeauna, într-o adevărată pocăinţă lăuntrică. Accentuarea, întreaga trăire a acestei Taine se schimbă de la pocăinţă la dezlegare, şi este înţeleasă în lumina unor puteri aproape magice. Astăzi în Taina Spovedaniei nu se caută împăcarea credinciosului cu Biserica, ci această dezlegare formală, jumătate magică, jumătate legalistă; iar aceasta se întâmplă nu din cauza faptului că păcătoşenia îl deranjează pe cel ce vrea să se împărtăşească (de obicei o găseşte ca pe ceva firesc şi inevitabil), ci pentru că îi dă dreptul să se apropie de Sfintele Daruri cu „conştiinţa curată" [Alexander Schmemann, „Sfânta Spovedanie şi Sfânta Împărtăşanie", la http://www.crestinortodox.ro / dogmatica / dogma/sfanta-spovedanie-sfanta-impartasanie-69027.html (site accesat la 30.01.2014).]. Această problematică se reflectă foarte bine în perioadele de post (mai ales în Postul Mare), când grupuri de credincioşi aşteaptă să-şi împlinească „obligaţia anuală" printr-o sumară spovedanie de trei până la cinci minute. Însă o astfel de situaţie creează nenumărate probleme, atât în ceea ce priveşte percepţia asupra Spovedaniei în mentalul colectiv, cât şi în practica săvârşirii şi primirii acestei Taine.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

POST CLERICAL VACANT ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Post clerical, categoria numire

Preot paroh –

Parohia Ortodoxă Română

BOGATU ROMÂN

Protopopiatul Ortodox Român Sălişte, judeţul Sibiu

Termen de depunere a dosarelor:

1 martie 2014 – 15 martie 2014

Pentru postul de preot paroh categoria numire, îşi vor putea depune dosarele licenţiaţii în Teologie Ortodoxă – Secţia pastorală, care au susţinut examenul de Capacitate preoţească.

Certificatul de capacitate preoţească este valabil 1 an de la data susţinerii, iar începând cu sesiunea septembrie 2013, pentru candidaţii care au obţinut cel puţin media 9,00, valabilitatea certificatului este de 2 ani.

Cei care doresc să ocupe acest post vor înainta cererea şi dosarul personal în termenul legal la Protopopiatul Sălişte de care aparţine parohia vacantă.

După expirarea termenului de depunere a dosarelor, P.C. Pr. Protopop de Sălişte va înainta Centrului Eparhial dosarele cu cererile candidaţilor.

P.C. Protopop este îndrumat să verifice dosarele candidaţilor care vor cuprinde documentele specificate.

Cererile care nu cuprind aceste date sau nu au acte doveditoare ale acestora nu vor fi luate în considerare.

† Dr. LAURENŢIU STREZA,

Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Consilier administrativ-bisericesc

Pr. Cătălin-Nicolae MIRIŞAN

Pregătirea pentru Sf. Spovedanie (I)

Prima săptămână din Postul Sf. Paşti este considerată de foarte mulţi credincioşi un fel de *„săptămână mare", „săptămână duhovnicească"*. Când eram copil observam cum bunica, dar şi alţi credincioşi mai în vârstă, participau la slujbele săvârşite în biserică în această primă săptămână. Vinerea şi sâmbăta se spovedeau, urmând ca duminica, la Sf. Liturghie, să se împărtăşească. Când am mers la Facultatea de Teologie de la Sibiu, am întâlnit ceva asemănător. Prima săptămână a Postului Sf. Paşti, a Postului Crăciunului, dar şi ultima săptămână de şcoală din aceste posturi era socotită *„săptămână duhovnicească"*. În aceste săptămâni eram îndatoraţi să ne spovedim la unul din duhovnicii sau preoţii profesori ai facultăţii, urmând ca cei care primeau dezlegare să se împărtăşească la Sf. Liturghie. În aceste săptămâni erau invitaţi părinţii profesori sau preoţi cu o bogată experienţă pastorală şi duhovnicească să ne ţină cuvântări şi meditaţii care aveau ca scop pregătirea noastră duhovnicească pentru a ne împărtăşi cu vrednicie de aceste două sfinte taine. Când am mers în parohie am întâlnit acelaşi obicei duhovnicesc bun: în prima săptămână a posturilor veneau mai mulţi credincioşi să participe la sfintele slujbe, să se spovedească şi să se împărtăşească, pentru că, ziceau ei, *„la noi prima săptămână din post o numim săptămână mare, deoarece cei mai în vârstă se spovedesc şi se împărtăşesc de două ori în posturile mari"*.

Suntem în Postul Sf. Paşti. Cu toţii, credincioşi mireni şi călugări, ne-am angajat în această lucrare duhovnicească a postului, în aceste *„zile preacinstite"*, cum sunt numite în rugăciunea amvonului de la Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfinţite.

Urmărim prin această lucrare duhovnicească ca să ne zidim pe noi înşine şi cu toţii întreolaltă *„casă duhovnicească"* în care să sălăşluiască Duhul lui Hristos (Cf. I.P.2,5), adică, dorim să ne curăţim sufletele şi trupurile, să ne înfrânăm de la pornirea poftelor păcătoase, toate acestea pentru a ajunge să ne închinăm cu vrednicie de marele praznic al Învierii Domnului, aşa cum mărturisim tot la Sf. Liturghie a Darurilor celor mai înainte sfinţite (Rugăciunea Amvonului).

A ne zidi pe noi înşine şi cu toţii întreolaltă *„casă duhovnicească"* nu este un lucru chiar atât de uşor. În Evanghelia de la Luca, la cap. 14, se spune că un om înţelept înainte de a-şi zidi turn (casă) stă mai întâi să-şi facă o socoteală asupra cheltuielilor care le necesită această lucrare, ca nu cumva punând temelia să nu o mai poată termina, căci va fi luat în râs de ceilalţi oameni care vor zice: *„Acest om s-a apucat să zidească, dar nu a putut isprăvi"* (Lc. 14, 30).

Parafrazând aceste cuvinte în legătură cu lucrarea duhovnicească la care ne-am angajat, putem spune că fiecare dintre noi suntem chemaţi să ne zidim pe noi înşine şi unii pe alţii *„casă duhovnicească"*. Am mai clădit şi până acum, va trebui să clădim până la sfârşitul vieţii. Dar poate s-a întâmplat că uneori nu am clădit bine şi, în astfel de situaţii, casa noastră duhovnicească s-a dărâmat, când cărămizile au fost prea grele, sau numai s-a avariat. Şi într-un caz şi în altul trebuie să începem lucrarea noastră din nou. Pentru a putea face lucrul acesta este nevoie să chibzuim asupra cauzelor care au dus la dărâmarea sau avarierea *„casei noastre duhovniceşti"*. Este nevoie, cu alte cuvinte, de o pregătire a noastră înainte de a începe lucrul duhovnicesc.

Se pune întrebarea: Cum să ne pregătim pentru a putea face o spovedanie bună, pentru că de acest lucru depind ostenelile noastre în aceste *„prea cinstite zile"*.

Pe parcursul anilor de activitate pastorală am constatat că mulţi credincioşi care vin la spovedanie nu ştiu să se spovedească. Unii spun la spovedanie faptele bune pe care le săvârşesc, dar lucrul acesta nu aparţine de spovedanie. În spovedanie mărturisim păcatele, fărădelegile şi relele pe care le săvârşim în viaţă. Alţii vin şi spun la spovedanie că au săvârşit toate păcatele, dar fără să spună care sunt. Nici o astfel de spovedanie nu e bună. Sunt şi din aceea care spun: Întrebaţi-mă dumneavoastră, părinte! Nici acest mod de spovedanie nu este prea bun! Spovedania este mărturisirea păcatelor de către credincios în faţa preotului duhovnic, primind de la Dumnezeu, prin mijlocirea preotului duhovnic, iertare şi dezlegare, dacă sunt îndeplinite, bineînţeles, condiţiile iertării şi dezlegării.

De aceea, pentru a putea face o spovedanie aşa cum cere învăţătura de credinţă a Bisericii noastre Ortodoxe, şi anume sinceră, completă, cu responsabilitate faţă de Taina Spovedaniei, trebuie neapărat să ne pregătim şi să chibzuim la acest lucru, şi nu numai în momentul când plecăm genunchii în faţa preotului duhovnic.

Cum putem realiza lucrul acesta?

Prin rugăciune, prin meditare, prin conştientizare, prin responsabilizare şi reflexie asupra stării noastre religios-morale.

1. Primul lucru este să citim *„Canonul de umilinţă către Mântuitorul Iisus Hristos"*, care se găseşte în Ceaslov. Lucrul acesta să-l facem cu 2-3 zile înainte de a merge la spovedit. De ce să facem lucrul acesta? Alcătuirile acestui canon au darul şi puterea de a ne introduce într-o adevărată atmosferă de umilinţă şi căinţă faţă de felul cum ne chivernisim darul vieţii; au darul de a ne atrage atenţia asupra deşertăciunii trăirii în compania dulceţei păcatului, precum şi de paguba duhovnicească pe care ne-o creează această deşertăciune. Se spune într-una din aceste alcătuiri: *„Desfătată şi plăcută este calea dezmierdărilor, dar amară va fi ziua cea de apoi, când se va despărţi sufletul de trup. Deci, pocăieşte-te de acestea, suflete al meu, pentru împărăţia lui Dumnezeu"* (Peasna a 4-a), sau alta: *„Suflete al meu, pentru ce te îmbogăţeşti în păcate? Pentru ce faci voia diavolului? În cine îţi pui nădejdea? Părăseşte-te de acestea şi te întoarce către Dumnezeu strigând: Îndurate Doamne, miluieşte-mă pe mine, păcătosul"* (Condac).

2. Creându-ne această stare de umilinţă, de căinţă, de responsabilizare şi de luare-aminte la viaţa noastră atât din punct de vedere sufletesc, cât şi trupesc, să mergem mai departe cu pregătirea noastră, şi anume examinarea propriei noastre stări sufleteşti, cercetându-ne felul cum ne îndeplinim sau nu ne îndeplinim îndatoririle noastre faţă de Dumnezeu, faţă de Biserică, faţă de oameni şi faţă de noi înşine.

Pentru a ne fi mai uşor lucrul acesta să citim cu luare aminte rugăciunea a treia, către Preasfântul Duh, din rânduiala *„Rugăciunii de seara"* şi rugăciunea a noua, către îngerul păzitor, din rânduiala *„Rugăciunii de dimineaţa,"* în care sunt înşirate mai multe păcate, în care ne putem regăsi fiecare dintre noi. Aceste două rugăciuni le-am putea socoti ca pe o spovedanie intimă, cu noi înşine, pe care trebuie să ne-o facem în fiecare seară şi dimineaţă.

3. De mare folos sufletesc sunt apoi cărţile de rugăciuni în care se găsesc povăţuiri asupra felului cum trebuie să ne facem mărturisirea păcatelor. Avem în aceste cărţi expuse păcatele după gravitatea lor: păcate de moarte, strigătoare la cer, grele, dacă împlinim sau nu faptele milei trupeşti şi sufleteşti, şi altele, lucruri care sunt în strânsă legătură cu Spovedania.

Făcând aceste lucruri înainte de spovedanie, ne dăm seama mai uşor de starea sufletească în care ne aflăm, ne dăm seama mai uşor dacă *„casa noastră duhovnicească"* este dărâmată sau numai avariată. În felul acesta suntem puşi în situaţia de a reflecta cu responsabilitate asupra stării noastre religios-morale.

În felul acesta pregătiţi duhovniceşte putem face un alt pas spre spovedanie, şi anume mărturisirea păcatelor, despre care nădăjduim să vorbim altă dată.

Dumnezeu să ne ajute ca să putem pune început bun ostenelilor noastre duhovniceşti.

Arhim. Visarion JOANTĂ,
M-rea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus

Despre Taina Spovedaniei, ca taină a împlinirii umanului prin revelarea sensului autentic al omenescului din om (II)

Mărturisirea oricărui om este, de fiecare dată, similară cu mărturisirea lui Adam: „Doamne..., m-am ascuns, căci sunt gol şi m-am temut" (Fac. 3,10). De ce este mărturisirea noastră similară celei a lui Adam? Pentru că omul mărturiseşte – la fel ca Adam – că nu este împlinit, că nu este desăvârşit, că există sectoare întregi din fiinţa sa „goale" de Dumnezeu. Aceste sectoare se chinuie omul fie să le ascundă – caz în care omul se simte singur şi trist –, fie să le descopere/mărturisească, să le ofere lui Dumnezeu, ca El să le umple cu prezenţa Lui mântuitoare.

Sfântul Siluan Athonitul, vorbind despre starea lui Adam după izgonirea din rai, arată că acea stare era caracterizată de lipsa bucuriei şi de plânsul după Dumnezeu, pe Care, datorită păcatului, nu-L mai întâlneşte. „Unde eşti, Doamne? – spune Adam plângând – Unde eşti, Lumina mea? Căci Ţi-ai ascuns faţa de la mine, şi sufletu-mi îndelung nu Te vede, şi tânjeşte dupre Tine, şi cu lacrămi Te caută pe Tine"(...) „Şi de aceea tânjeşte sufletul meu dupre Domnul până la moarte, şi râvneşte duhul meu către Dumnezeu, şi nimica pre pământ nu mă veseleşte" [La Arhimandritul Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul,* trad. din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), Ed. Accent Print, Suceava, 2013, p. 460-463].

Sfântul Grigorie de Nyssa numeşte această ascundere „înstrăinare". Înstrăinarea este trăită de către om, dar ea nu este mărturisită. Aceasta înseamnă că, atunci când se mărturiseşte, omul nu se mai ascunde, ci, dimpotrivă, el se arată, se descoperă pe sine lui Dumnezeu şi, astfel, devine familiar Lui, casnic al lui Dumnezeu şi împreună-locuitor cu sfinţii (cf. Efes. 2,19). Este starea de normalitate, căci, unde să te ascunzi, când ai dinaintea conştiinţei mărturisirea psalmistului: *Doamne, unde mă voi duce de la Duhul Tău şi de la Faţa Ta unde voi fugi? De mă voi sui în cer, Tu acolo eşti. De mă voi pogorî în iad, de faţă eşti. De voi lua aripile mele de dimineaţă şi de mă voi aşeza la marginile mării şi acolo mâna Ta mă va povăţui şi mă va ţine dreapta Ta* (Ps. 138, 7-10).

Însă, omul, crede în continuare că se poate ascunde. Unde? În spatele propriilor gânduri, ale propriilor planuri; în spatele propriilor cuvinte. Dar, ascunderea nu are eficacitate decât tot aici şi acum, pentru sine şi pentru ceilalţi, deoarece, Sfânta Scriptură avertizează pe oricine crede că poate folosi cuvintele drept paravan că *din cuvintele tale vei fi osândit, şi din cuvintele tale vei fi făcut viu* (Mt. 12, 37).

Nici cuvintele, aşadar, nu îl pot ascunde pe om. Dar, ce pot ele să facă? Îl pot descoperi. Cuvintele îl pot ajuta pe om să se descopere pe sine şi să se definească pe sine, pentru sine, pentru ceilalţi şi pentru Dumnezeu. Căutarea de sine şi cunoaşterea de sine nefalsificată este o spovedanie a fiecărui om, deoarece această cunoaştere se petrece în permanenţă dinaintea lui Dumnezeu.

În scaunul spovedaniei, ca om, trebuie să alegi din toate variantele „omenescului" trăit în planul existenţei, pe cea mai bună, pe cea mai autentică. Anume, în spovedanie trebuie să alegi acea variantă a ta care vizează maximul uman posibil, maxim uman care se defineşte în cadrul comuniunii cu tine, cu ceilalţi şi cu Dumnezeu. Din momentul în care ai făcut acea alegere şi te prezinţi cu ea înaintea lui Dumnezeu, trebuie să încerci să renunţi la celelalte „variante" de „omenesc" posibile, încercând să le subscrii celei alese drept autentică/validă.

Orice inconsecvenţă cu acea variantă aleasă, orice sincopă în trăirea acelui maxim uman pe care l-ai ales şi l-ai recunoscut în mod liber de orice constrângere au-

(continuare în p. 10)

Pr. Vasile GAFTON

Arhitectonica inteligibilă a lumii la Franz Kafka (II)

Înainte de a trece la analiza operei, trebuie spus că multe din personajele care populează misteriosul univers kafkaian nu sunt altceva decât alter-ego-urile scriitorului. Acesta este motivul pentru care autorul foloseşte frecvent anagrama (Karl Rossmann, Josef K. sau arpentorul K.). În configuraţia numelui Gregor Samsa din *Metamorfoza* regăsim cele două vocale „a" aşezate exact în aceeaşi poziţie ca în numele Kafka. *Vânătorul Gracchues* prezintă destinul unui om care nu-şi găseşte locul între cer şi pământ (*Gracchus = Dohle* în germană = *Kavka* în cehă, de unde numele de Kafka). [Max Brod, *Franz Kafka, Eine Biografie*, ed. a III-a adăug., Fankfurt am Main, 1954, p. 8, *apud* Radu Enescu, *Franz Kafka*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1968, p. 12.]

Arestarea procuristului Josef K. nu este consecinţa unei delincvenţe sociale, a unor delicte comise la nivelul conştientului (*fără să fi făcut nimic se pomeni într-o dimineaţă arestat*). Romanul lui Kafka este centrat pe o culpă de cu totul alt ordin. E vorba de o vină eminamente metafizică petrecută în *illo tempore*, de o greşeală care a compromis fiinţa la nivel transcendental, prezentă de altfel şi în *Colonia penitenciară*. Stranietatea şi insolitul dimineţii în care a avut loc arestarea sugerează caracterul neaşteptat al conştientizării absurdului existenţial, debutul fulgerător al lucidităţii. Prima privaţie a acuzatului fără vină, după nedumerirea legată de prezenţa în dormitor a paznicului care venise să-l aresteze, este interzicerea mâncării. Angoasa thanatică este însoţită întotdeauna de inapetenţă, de greaţă fizică şi metafizică. Mai mult, micul dejun îi este savurat în linişte de către paznici. El nu are voie să mănânce miere, prin acest amănunt interzicându-i-se dreptul la fericire. Mierea, rezervată paznicilor, argaţilor infinitului, este asociată cu obedienţa, cu servilismul metafizic (ignoranţa, lipsa sensibilităţii, incapacitatea asumării interogaţiilor ultime este întotdeauna comodă, dulce).

Încă de la început, paznicii îi fac cunoscut caracterul inestricabil al procesului, dar şi structurile ierarhice ale instanţei infinite: *Te porţi mai rău ca un copil. Ce doreşti, la urma urmei? Îţi închipui că vei face să ţi se termine mai repede blestematul de proces dacă discuţi cu noi, paznicii, despre legitimaţii şi despre mandate de arestare? Noi suntem slujbaşi mărunţi; [...] Autorităţile pe care le reprezentăm, după câte ştiu – şi ţine seama că eu nu cunosc decât gradele inferioare – nu caută delictele populaţiei, ci, după cum prevede legea, sunt atrase de delicte şi ne trimit pe noi, paznicii. Asta este legea. Unde vezi că ar putea fi o eroare?* [Franz Kafka, *Procesul*, trad. din lb. germană de Gelu Naum, Ed. RAO International Publishing Company, Bucureşti, 1998, pp. 15-16.]

Paznicii şi inspectorul nu vin în locuinţa lui Josef K. să-l ridice, să-l închidă, ci se rezumă la a-i comunica faptul că este arestat. Această condiţie îi permite să circule liber, să meargă la banca unde lucra. Faptul că Josef K. lucrează la bancă e un amănunt relevant. Mecanismul bancar are unele similitudini cu infinitul legii. La bancă nu eşti persoană, ci creditor sau debitor după cum în lume eşti orice altceva (pe stradă pieton, în tren călător, la bibliotecă cititor, la primărie cetăţean, la biserică credincios, în piaţă client şi în cimitir mort) numai fiinţă nu. Pentru bancheri, omul este o sumă, nu o persoană. Josef K. are o sensibilitate sporită pentru birocraţia invizibilă a legii.

Toţi suntem acuzaţi, însă nu toţi realizăm acest lucru. Conştientizarea efectivă a vinei şi a momentului arestării survine doar în cazul fiinţelor ultrasensibile, faustice, hiperlucide, prometeice, a spiritelor bântuite de daimonul neliniştii şi interogaţiilor ultime, mai exact în cazul oamenilor de excepţie pe care îi numim convenţional genii. Acest concept, rodat de romantism este folosit adesea cu sensuri imprecise. Geniul e o problemă de luciditate, de privire, poate chiar de frunte, fiind proporţional cu gradul de înţelegere a fiinţei şi a coerenţei cosmice. O astfel de înţelegere însă nu poate fi dată decât de configuraţia genetică. E superfluu să spunem că exisă poeţi, romancieri, pictori, compozitori (peste 99%) cu opere de bun-simţ, dar care nu au nimic în comun cu genialitatea, care nu înţeleg, după cum există portari, sudori sau ţărani care par să fi înţeles divina şi lamentabila fugă a fiinţei.

Facultăţile, doctoratele, lecturile, bursele în străinătate, academia sau notorietatea nu te ajută să înţelegi. Densitatea de insensibilitate metafizică pe metru pătrat e la fel de mare în academie, în universităţi, în cercurile scriitoriceşti ca şi în piaţă.

Nu sunt arestaţi decât cei care înţeleg. De fapt, se poate spune şi altfel: nu înţeleg decât cei care sunt arestaţi.

Multe dintre operele kafkiene debutează cu un seism fiinţial care dizlocă individul din orizontul hibernării metafizice. Josef K. este arestat într-un moment în care se abandonează derizoriului. Acelaşi lucru i se întâmplă şi lui Gregor Samsa din *Metamorfoza* care, într-o dimineaţă, se trezeşte transformat în miriapod. Agrimensorul (arpentorul) K. din *Castelul* are sentimentul evadării din timpul vulgar, căutând în întuneric castelul: *În ce sat m-am rătăcit oare? E aici în definitiv un castel? [Idem, Castelul*, trad din lb. germană de Mariana Şora, Editura RAO International Publishing Company, Bucureşti, 1998, p. 11.]

Revelarea absurdului vieţii (arestarea) are loc întotdeauna în singurătate, într-un habitat familiar când omul are mai mult timp să stea faţă în faţă cu propria-şi sineitate. Ieşirea din orizontul acestei temporalităţi altinice, fierbinţi şi intrarea în infratemporalitatea cotidiană (serviciu, prieteni, companii amoroase, petreceri etc.) e întotdeauna reconfortantă, echivalează cu uitarea, te obligă să-ţi trăieşti viaţa în exterioritatea fiinţei tale adânci, impersonal, prin delegaţie. După arestare Josef K. spune: *La bancă, de pildă, sunt totdeauna gata; acolo ar fi imposibil să mi se întâmple asemenea lucruri; am la îndemână un om de serviciu, special pentru mine, şi apoi am pe birou în faţa mea, telefonul pentru exterior şi telefonul pentru interior. Şi vin mereu oameni, clienţi sau funcţionari, şi mai ales sunt mereu prins în iureşul muncii, de aceea am toată prezenţa de spirit.* [*Idem, Procesul*, p. 27.]

Personajele kafkiene evadează din temporalitatea obişnuită, rectilinie, însă nu plonjează nici în durata eternă, aşa cum ar fi de aşteptat în urma unor astfel de experienţe peratologice, ci se afundă într-o temporalitate dolorică.

Lector Univ. Dr. Vasile CHIRA

Despre Taina Spovedaniei, ca taină a împlinirii umanului prin revelarea sensului autentic al omenescului din om (II)

(urmare din p. 9)

tentic, înseamnă deviere, derapaj existenţial şi necesită o nouă afirmare a variantei optime, o reaşezare înaintea lui Dumnezeu, Care este solicitat să supervizeze şi să valideze alegerea ta în legătură cu modul tău „omenesc" de a fi.

În consecinţă, pezenţa înaintea duhovnicului, în scaunul spovedaniei este proba bunei tale credinţe şi a consecvenţei de a fi în permanenţă acomodat existenţial la o variantă de tine însuţi „omenească", variantă liber asumată înaintea unui altul – duhovnicul şi înaintea Altului Suprem – Dumnezeu. Spovedania este proba că tu poţi să te prezinţi în cuvinte, să-ţi defineşti ţie însuţi „omenescul", aşa cum numai tu şi Dumnezeu îl ştiţi. Spovedania este o probă a sincerităţii.

Duhovnicul este martor al bunei tale credinţe, al dorinţei tale de a fi cum eşti, al dorinţei tale de a nu te falsifica, de a nu te prezenta ca o carte de identitate falsă, fără acoperire din punct de vedere existenţial. Şi tu ştii acest lucru şi eşti de acord cu el, ba chiar eşti cel care simţi nevoia să (re) vii periodic asupra ta, să „te (re)verifici" şi să (re)verifici corelaţia între „omenescul" autentic, împlinit şi cu sensul pe care ţi l-ai definit şi l-ai asumat ca atare. În scaunul spovedaniei, tu, ca om, te (re)verifici în legătură cu ceea ce ţi-ai propus să fii raportat la Dumnezeu şi ceea ce (mai) eşti.

În spatele celuilalt, pe care ţi-l iei martor al alegerii tale – duhovnicul – sau dincolo de acela, trebuie să-L vezi întotdeauna pe Dumnezeu. De asemenea, putem spune că formula liturgică: *Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm,* se poate referi foarte bine şi la spovedanie. Noi îl luăm pe duhovnic martor înaintea lui Dumnezeu, că nu putem să ascundem, să punem deoparte ceva din viaţa noastră, să oprim o parte din viaţa noastră doar pentru noi, să o privatizăm; nu putem să autonomizăm o parte din noi pe care să o ascundem de Dumnezeu. Tot ce facem noi este cunoscut de Dumnezeu.

Faptul de a încerca să pui ceva deoparte din viaţa ta, ceva care să fie numai al tău sau al lumii, nu ţine de „omenescul" autentic, nu este legitim. Chiar şi ceea ce numim păcat şi ţine oarecum de o variantă „privată" a „omenescului" nostru, o variantă particulară, ferită, ţinută ascunsă de ochii celorlalţi, se săvârşeşte totuşi înaintea propriei noastre conştiinţe şi, din acest motiv, este descoperit, cunoscut de Dumnezeu.

Pe de altă parte, dacă varianta de viaţă umană pe care ne-o asumăm ca definitorie pentru noi are o finalitate în Dumnezeu, atunci, sensul acelei vieţi pe care am ales-o va fi împlinirea noastră reală, autentică. Dacă, dimpotrivă, viaţa pe care o alegem, viaţa care ne defineşte, va fi orientată spre una sau mai multe finalităţi strict lumeşti, atunci viaţa în sine ni se va goli încet, încet, de sens şi nu vom putea ajunge niciodată la o împlinire reală a ei.

În Taina Spovedaniei, aceasta încercăm să facem: încercăm să (ne) mărturisim că direcţia în care ne-am îndreptat a fost cu precădere lumea şi cele ale lumii şi că, cu cât am cultivat mai mult această orientare, am lăsat tot mai multe locuri din noi şi din viaţa noastră „goale" de Dumnezeu. Venim, deci, la El şi Îl rugăm să umple/împlinească aceste „goluri" cu marea Sa milostivire, spunându-i, asemeni lui Adam: „Doamne, mă tem că eu, ca om, vieţuind în lume, am devenit mult prea „gol". Gol de Tine, Doamne. Însă, aşa cum Tu Te descoperi mie şi Mă chemi la Tine, mă descopăr şi eu Ţie, mă arăt Ţie în goliciunea sufletului meu, pentru că, iarăşi, mă tem să nu rămân gol de Tine pentru veşnicie".

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Duminică, 2 februarie. De praznicul *Întâmpinării Domnului*, P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica *Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul* din Sibiu al cărei preot paroh este P.C. Pr. Ioan Lupu. La final, a oficiat slujba Parastasului la un an de la trecerea în veşnicie a ctitorului sfintei biserici, Nicolae Lupu.

Miercuri, 5 februarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 7 februarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 9 februarie. P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Parohia Porumbacu de Jos, Protopopiatul Avrig, al cărei preot paroh este P.C. Pr. Ionuţ Popa.

Miercuri, 12 februarie. P.S. Sa a participat la lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti la Bucureşti.

Joi, 13 februarie. P.S. Sa a participat la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Duminică, 16 februarie. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Întocmit de Diac. Ovidiu MUREŞAN

Cea mai bună ofertă sau despre ispita mai binelui

„În orice fals există întotdeauna ascuns ceva autentic!"

Deşi am avut câteva rezerve, anul cinematografic 2013 a fost unul extrem de rodnic, dar, spre marele meu regret, nu am regăsit pe lista nominalizărilor la Oscar (la nicio categorie) un film unic şi deosebit. Sunt cu atât mai trist cu cât sunt scoase în faţă producţii fără mesaj, lipsite de substanţă, care impresionează superficial cu ajutorul a câtorva succesiuni de efecte speciale sau a unor scene „şocante" prin imoralitatea lor. După ce triezi aceste mărgele colorate şi strălucitoare, dar fără valoare, ajungi să găseşti chiar nestematele şi capodoperele cinematografice, ascunse şi nepromovate, probabil din simplul motiv că ar demasca trivialitatea şi superficialitatea favoriţilor la cel mai râvnit premiu din branşă.

Întâmplător sau nu (dacă ţinem cont de etimologia explicată de către M. Eliade), producţia care atenţează la ordinea axiologică hollywoodiană se intitulează *The Best Offer* (*Cea mai bună ofertă* sau *Oferta irezistibilă*) şi este regizată de către Giuseppe Tornatore, cunoscut publicului larg în special pentru producţiile Cinema Paradiso (1988) şi Malena (2000).

Alcătuind un scenariu genial, Tornatore îşi focalizează obiectivul asupra unui personaj ciudat, introvertit, cu deprinderi maniacale şi tulburări obsesiv-compulsive, Virgil Oldman – interpretat magistral de către Geoffrey Rush –, care şi-a creat o carieră de succes ca evaluator de antichităţi pentru o casă de licitaţii.

Singur, lipsit de respect pentru persoana umană, indiferent la presiunea societăţii şi la convenţiile mundane, protagonistul îşi urmăreşte scopul fără prea multe scrupule, după un set de reguli proprii pe care le urmează cu o stricteţe fanatică. Blindat într-o armură inexpugnabilă, bărbatul asocial, cu vicii acceptabile şi o selectă plăcere vinovată, pare o persoană invulnerabilă la tertipuri şi înşelăciuni, iar intriga o constituie tocmai ruperea acestui echilibru de neclintit.

„Avare, tibi nihil satis est!"

Crezând că stabileşte parametri şi determină regulile jocului pentru a pune mâna pe un artefact preţios, eroul se lasă atras într-o cursă elaborată şi este tentat să iasă tot mai mult din carapacea pe care şi-a construit-o atât de prudent, fiind dispus chiar s-o abandoneze, în cele din urmă, pentru a se putea bucura de „plăcerile simple ale vieţii", neglijate în timpul primelor două tinereţi.

Este foarte interesant procesul ispitirii lui Virgil şi stârnirea constantă a curiozităţii lui prin noi şi noi contradicţii care îl distrag permanent şi îl împiedică de la discernerea la rece a informaţiilor cu care este bombardat sistematic. Prin cadre unice şi foarte sugestive, completate de o coloană sonoră de excepţie, semnată de inconfundabilul Ennio Morricone, care acompaniază în chip lucid şi inspirat momentele de încordare şi detensionare ce se înlănţuie atât de firesc, telespectatorul este transpus nu doar în spaţiul scenei, ci mai ales în starea morală a personajului principal.

Concentrat pe desluşirea unui mister incitant care îşi relevă noi şi noi piese, ca un puzzle, protagonistul eşuează să sesizeze cât de convenabil sunt acestea dispuse tocmai pentru a-l conduce pe o pistă falsă. Manipulat prin jocul obsesiv al tainei care devine tot mai profundă pe măsură ce se descoperă, Virgil renunţă la programul draconic, la precauţia şi la regulile proprii, depăşind prag după prag într-o neglijenţă ce îl expune ridicolului, cu atât mai mult cu cât factorul determinant al acestui suspans este o prezenţă feminină care domină prin absenţă şi printr-o alternare a ademenirii cu respingerea. Fără să îşi dea seama, eroul se află într-o relaţie complexă, dificilă şi cu o dinamică continuă, care îi schimbă radical modul de a se raporta la viaţă, la lume şi la ceilalţi. Sacrificând timp şi energie, devine brusc empatic şi sincer îngrijorat, iar dragostea pe care crede că a găsit-o îl face nesperat de fericit. Prea fericit! De parcă ar fi prea bine ca să fie adevărat. Demersul descoperirii artefactului misterios era suficient pentru a-i aduce satisfacţii lăuntrice eroului, iar povestea de iubire ce se întrezăreşte şi care se potriveşte atât de bine îl face să spere la şi mai mult.

Şi totuşi, din prisma experienţei dobândite în lucrul cu obiectele de artă, Virgil nu se poate abţine să nu se întrebe dacă are în faţă o trăire autentică sau doar un fals, mai mult sau mai puţin reuşit. Este o teamă pe care o exprimă ceva mai bine complicele său, Billy (Donald Southerland): „Emoţiile sunt ca o operă de artă. Pot fi contrafăcute încât să pară identice cu originalul, dar sunt false [...] totul poate fi falsificat: bucuria, durerea, ura, boala, însănătoşirea ... până şi dragostea".

Dar, aşa cum afirmă Virgil, „în orice fals există întotdeauna ascuns ceva autentic". Şi poate tocmai de aici şi tentaţia sau ispita, care este caracterizată în spiritualitatea creştină ca o imagine deformată care ne atrage prin reprezentarea unui bine aparent. Iniţial imun la sugestie sau momeală (προσβολή), întrevederea unui câştig prin concretizarea gândului (λογισμός) îl aduce pe protagonist în pragul conversaţiei (ὁμιλια) cu „potenţialul bine", apoi

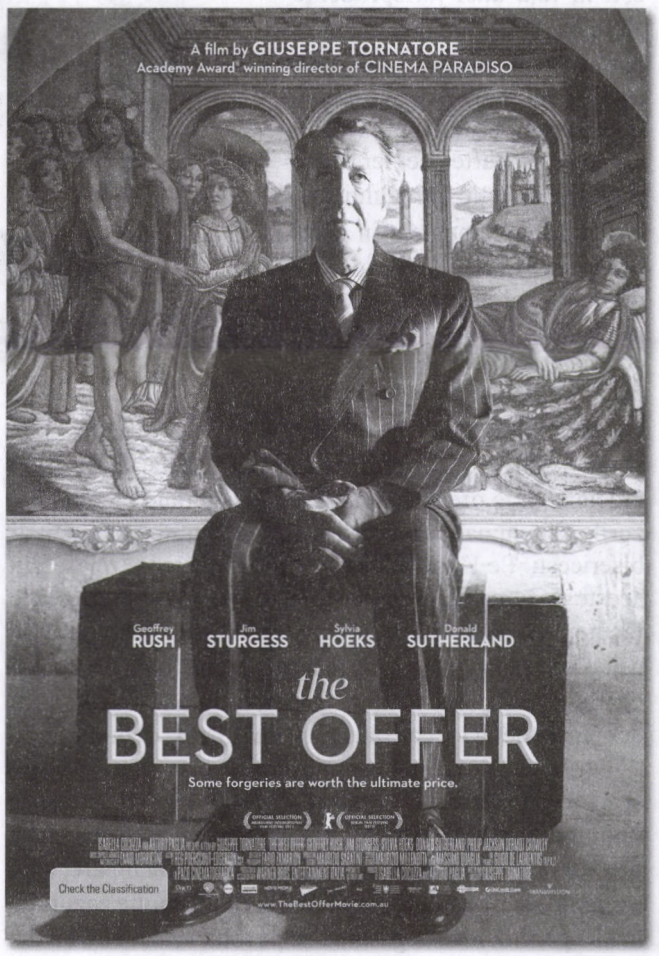

la unirea sau relaţia (συνδυασμό) cu acesta şi, în cele din urmă, la consimţământul (συνκατάθεσις) de a acţiona în vederea atingerii acelui „bine". Urmărindu-l pe Virgil se poate observa gradual întregul proces prin care omul este manipulat nu doar de puterile demonice, ci şi de semenii meschini, dornici de a ne exploata slăbiciunile şi de a ne crea predispoziţii (πρόλεψι) şi stări adictive sau pătimaşe (πάθος), pentru a ne ţine sub control într-o dependenţă emoţională.

Cu un gust amar şi cu frustrarea şi ruşinea pe care le simţi, identificându-te inevitabil cu protagonistul în căderile tale, ajungi să preţuieşti „vrabia din mână" şi să ceri de la Dumnezeu acea putere în faţa ispitei despre care Sfântul Ioan Scărarul spunea: „Eu am învăţat că semnul sfintei nepătimirii stă în a putea zice cu adevărat: «Abătându-se cel rău de la mine, n-am cunoscut» (*Ps* 100, 5) nici cum a venit, nici pentru ce, nici când a plecat, ci sunt întreg nesimţitor faţă de acestea, fiind în întregime unit cu Dumnezeu, acum şi pururea şi în viitor." (*Scara dumnezeiescului urcuş*, treapta a XXIX-a).

Dragoş BOICU

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Luaţi aminte la înaintaşii voştri...

Acestea sunt cuvintele care mi-au venit în minte după adâncirea în lectura celor 4 volume de contribuţii documentare pe care, cu multă trudă şi generozitate, Preasfinţitul Părinte Macarie Drăgoi, episcopul ortodox român al Europei de Nord, le-a oferit cititorilor. Cele 4 volume de acum vin ca o întregire a tezei de doctorat pe care ierarhul din ţinuturile scandinave a susţinut-o la Cluj în 2008 şi pe care am prezentat-o în anul tipăririi, 2011. Volumele de acum, după cum mărturiseşte şi coordonatorul lor, încearcă o restituire integrală a documentelor identificate, studiate şi analizate în vederea întocmirii tezei de doctorat. Nu este vorba doar de o redare a acestor documente, ci autorul realizează şi o analiză a lor, fiecare caz, identificat aici cu câte o comunitate, fiind prezentat în linie cronologică, pentru că în volumul din 2011 abordarea acestor documente a fost una sintetică. După ce începi să lecturezi fiecare caz în parte, ai, de fapt, impresia că eşti în faţa unei jurisprudenţe anume. Cu fiecare document în parte „cazul" ia amploare, apoi, când totul părea că are un curs normal, apare un demers făcut de cealaltă parte, demers care dă o altă direcţie întregului caz.

Citind documentele în ordinea cronologică şi logică oferită de autor, mi-au venit în minte cuvintele aşezate la începutul acestei prezentări. Noi nu putem decât să luăm aminte la ceea ce s-a întâmplat atunci. Sunt adevărate lecţii de diplomaţie pe care reprezentanţii Bisericii ardelene ni le oferă, fiindu-ne înfăţişate rând pe rând cazurile zbuciumate prin care au trecut anumite comunităţi bisericeşti. Pe lângă lecţia de diplomaţie, care reiese din aceste documente, trebuie să luăm aminte şi la greşelile făcute de o parte sau alta, dar putem face şi o analiză de psihologie a maselor, care se lasă în general influenţate şi conduse de reprezentanţi ai Bisericii (cazul Apahida) sau de semeni de-ai lor care au un interes direct (cazul Rogoz).

Documentele celor 4 volume oferite acum spre cercetare şi analiză de către Preasfinţitul Macarie sunt, unele, foarte importante pentru dreptul canonic (dacă ne referim la dreptul de proprietate asupra lăcaşului de închinare, spre exemplu) şi pentru jurisprudenţa actuală, multe cazuri de natură patrimonială regăsindu-se pe rolul instanţelor civile. Fiecare volum prezintă câte două cazuri reprezentative pentru subiectul tratat, fiind vorba de treceri de la Biserica Ortodoxă la cea Unită (primele două volume) şi viceversa (ultimele două).

În volumul 1 sunt prezentate cazurile Apahida şi Băgaciu. Cazul Apahida reprezintă un caz pe care îl putem întâlni chiar şi în zilele noastre în anumite comunităţi, desigur, fără implicaţiile de secol XIX, atunci când e plasată acţiunea de faţă. În speţă, parohia Apahida rămâne vacantă şi pentru ocuparea ei se anunţă mai mulţi pretendenţi. Cu toate acestea, în faţa Consistoriului de la Sibiu ajung la 29 august 1876 doar doi: protopopul de Sic, Ioan Fărcaşiu şi proaspătul hirotonit Tuliu Roşescu (pe acesta din urmă întâlnindu-l şi în celelalte volume). Alegerile sunt contestate, fiecare dintre părţi aducând acuze celeilalte.

În volumul 2 sunt prezentate alte două cazuri, anume cele ale localităţilor Rogoz (din Ţara Lăpuşului) şi Gothatea (zona Hunedoarei).

În localitatea Rogoz ne este prezentată modalitatea prin care se făcea trecerea la greco-catolicism, prin exprimarea dorinţei de trecere faţă de anumiţi martori. Dar documentul care elucidează „dorinţa arzătoare" venită oarecum din senin este datat 30 iulie 1885 şi este o scrisoare semnată de doi enoriaşi, dintre care unul membru al comitetului parohial. Aici se arată că parohia a avut dintotdeauna 2 sau 3 preoţi, iar situaţia de acum, cu un singur preot, este neîndestulătoare. Acesta este motivul pentru care se cere crearea unui post de capelan, care să funcţioneze şi ca învăţător.

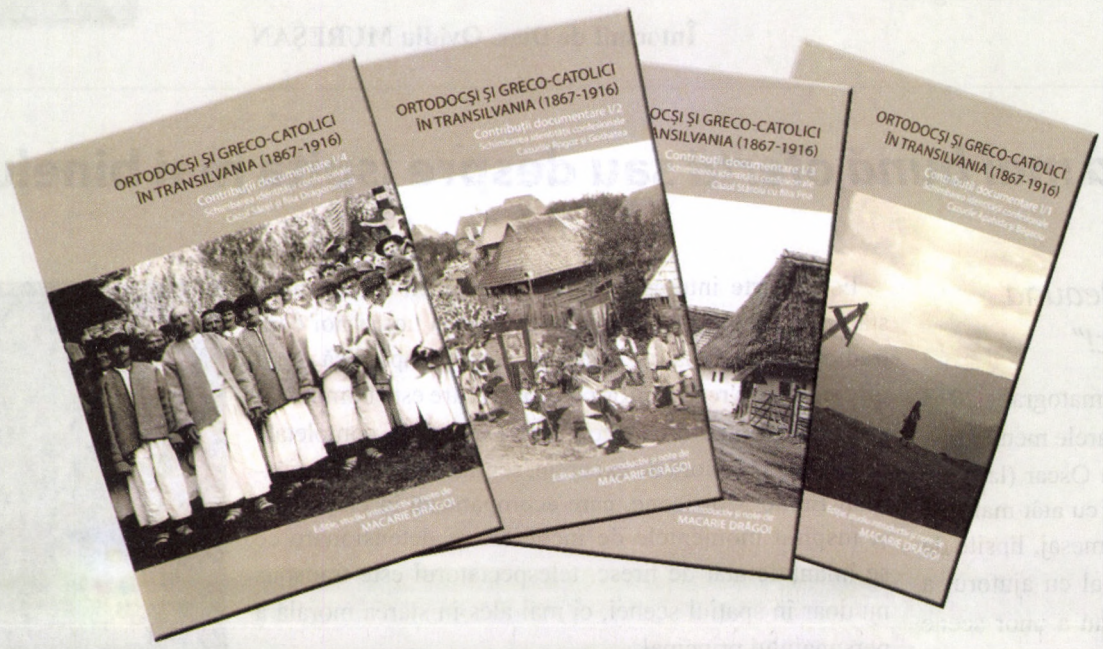

În cele din urmă, învăţătorul Alexandru Bodea este hirotonit de către Biserica Unită şi îşi formează parohia sa greco-catolică la Rogoz. După cum arată şi autorul volumului, acest caz, Rogoz, scoate în evidenţă şi limitele administraţiei bisericeşti în rezolvarea unei cauze atât de sensibile, dar atât de dur tratată şi înţeleasă mai ales de către comunitatea eclesială locală.

Volumul 3 al seriei de documente oferite acum de Preasfinţitul Macarie Drăgoi tratează situaţia din Parohia Stârciu cu filia Pria. Cele două sunt plasate în zona Sălajului, majoritar greco-catolică. Problemele de ordin confesional apar la începutul secolului XX şi se finalizează prin treceri la Ortodoxie şi, implicit, prin formarea unor comunităţi parohiale ortodoxe. După „modelele" prezentate în volumele anterioare, conflictul îl implică şi aici pe preot, de această dată greco-catolic. La instalarea unui nou preot de către vicarul greco-catolic al Silvaniei, poporul părăseşte biserica spunând că ei îl doresc pe un altul, dar în ciuda protestelor este instalat cel care e dorit de reprezentantul autorităţii bisericeşti. În aceste condiţii se înfiinţează parohia ortodoxă, aflând din materialele documentare din carte despre problemele organizatorice, administrative şi misionar-pastorale cu care se confruntă credincioşii şi preoţii încă de la început. Totodată autorităţile bisericeşti greco-catolice tergiversau întocmirea actelor şi procedurilor care îi vizau pe cei ce doreau trecerea la confesiunea ortodoxă, în vreme ce autorităţile civile încep urmărirea pentru cei care au fost iniţiatorii. Totodată asistăm şi la unele măsuri misionar-pastorale din partea Bisericii Ortodoxe pentru alte localităţi unde exista un număr mic de credincioşi ai acestei confesiuni. Astfel, aici sunt create filii chiar şi pentru puţinii enoriaşi. Neînţelegerile iscate în sânul acestor comunităţi şi lipsurile materiale îi predispun pe membrii uneia sau alteia dintre comunităţile bisericeşti să îşi schimbe identitatea confesională. Oricum, problemele de la Stârciu se menţin până în perioada interbelică, situaţia în sine, precum şi anumite măsuri speciale luate acolo putând inspira ceea ce s-a întâmplat/se petrece în zilele noastre.

În volumul al patrulea al seriei de acum a contribuţiilor documentare este prezentat cazul parohiei Săcel (Maramureş) şi al filiei Dragomireşti. Chiar prin mărimea volumului, dar şi din mărturia autorului, cazul Săcel se remarcă printr-o cantitate apreciabilă de izvoare. Aceste izvoare documentare sunt justificate de particularitatea cazului, în sensul în care se remarcă aici, pe baza informaţiilor documentare, o tensiune accentuată şi un dinamism al faptelor.

Motivul invocat pentru părăsirea confesiunii greco-catolice de aici este acelaşi ca şi al credincioşilor din Stârciu (Sălaj), anume taxele mari percepute de preoţii uniţi, spre deosebire de preoţii ortodocşi, ceva mai atenţi din acest punct de vedere. Pentru acest caz se întrunesc comisii cu reprezentanţi ai celor două părţi, din partea ortodocşilor participând asesorul consistorial Miron Cristea, care este şi el şicanat în orice doreşte să întreprindă în zonă. Nici chiar această comisie mixtă nu a reuşit să identifice o soluţie, iar în 1907 Ministerul ungar o dizolvă. Cu tot acest tablou complex de intervenţie bisericească şi civilă, lucrurile vor intra pe un făgaş al normalităţii doar după 1919, când, beneficiind de libertate nestingherită pentru practicarea propriei credinţe, oamenii au putut face opţiuni clare fără teama repercusiunilor nedorite.

Vedem aşadar prin cazurile cuprinse în cele patru volume de documente, situaţii de la finele secolului al XIX-lea şi începutul celui următor, din toate zonele Transilvaniei şi care vin şi dau mărturie de biconfesionalismul românilor de aici sau, mai bine spus, despre schimbarea identităţii confesionale.

După cum spuneam şi la început, aceste documente fac posibilă o interpretare de natură antropologică, psihologică, sociologică sau religioasă a tipologiei umane din aceste zone. Totodată, prin intervenţia autorităţilor civile se atrage atenţia asupra importanţei acestor subiecte pentru stat.

Emanuel TĂVALĂ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural.* ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com.* Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu